

VNS 6/2010 vp

Valtioneuvoston selonteko ruokapolitiikasta

Valtioneuvoston selonteko ruokapolitiikasta	1
1 Johdanto	3
2 Ydintoimenpiteet.....	4
3 Kilpailukyky syntyy kuluttajien tarpeisiin vastaamisesta	4
3.1 Suomalainen ruoka tuotetaan huippulaadulla.....	4
3.2 Ruokaketjun vahvuudet osoittavalla varmistetulla jäljitettävyyssjärjestelmällä kilpailukykyä	5
3.3 Joukkoruokailu ohjaa ravitsemus- ja kulutuskäyttäytymistä	6
3.4 Ruokakasvatuksella lisätään laadukkaan ruoan arvostusta.....	7
3.5 Luomu- ja luonnontuotteiden kasvava kysyntä luo mahdollisuuksia	7
3.6 Ruoka-alan koordinaation tehostaminen	8
4 Kilpailukyky, osaaminen ja innovaatiot ruokajärjestelmässä	9
4.1 Ruokaketjun koulutus, tutkimus ja tiedonsiirtoketju	9
4.2 Elintarvikeyritysten kilpailukyvyn kehittäminen	10
5 Ympäristö ja ilmastonmuutos – ruoantuotannon uhka ja mahdollisuus.....	11
5.1 Kuluttajan valinnanmahdollisuudet	11
5.2 Ympäristönmuutoksen vaikutukset	12
5.3 Kalan kestävän alkutuotannon mahdollisuudet	13
6 Ruoka ja terveys.....	14
6.1 Elintarviketurvallisuus on kilpailutekijä.....	14
6.2 Ravitsemuksella terveyttä.....	15
7 Maatalouspolitiikka kotimaisen ruoan tuotannon mahdollistajana	16
8 Ruokaturva ja huoltovarmuus	17
8.1 Ruokaturva on maailman maa- ja elintarviketalouden keskeisin haaste ..	17
8.2 Energia on tärkeä elintarviketalouden tuotantopanos.....	18

1 Johdanto

Ruokaan liittyvä kulttuuri ja osaaminen ovat keskeinen osa sivistystä ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Ruokasektori ohjautuu kuluttajalähtöisesti. Suomalaisen ruoan tulee olla hyvää, tuoretta, terveellistä ja vastuullisesti tuotettua. Tähän perustuu suomalaisen ruoan kilpailukyky.

Ruokasektori ja sen toimintaympäristö ovat viime vuosina huomattavasti muuttuneet. Koko ketjun toiminta kytkeytyy läheisesti ympäristö-, ilmasto- ja energiakysymyksiin, alkutuotannon ja elintarviketeollisuuden kannattavuuteen, kuluttajakentän muutoksiin sekä ravitsemuksen ja terveyden välisiin yhteyksiin. Ruokaketjun ja sen toimintaympäristön muutosten johdosta on tarve aikaisempaa tiiviimpään yhteistyöhön ruokaketjun eri osapuolten välillä. Tällöin Suomen ruokasektori säilyy kilpailukykyisenä ja pystyy vastaamaan kasvaviin haasteisiin. Ruokasektori on tulevaisuuden kasvuala.

Marraskuussa 2009 Valtioneuvoston kanslia asetti johtoryhmän valmistelemaan Kansallista ruokastrategiaa. Johtoryhmä teki ehdotuksen strategiasta maa- ja metsätalousministeriölle. Ehdotuksen pohjalta maa- ja metsätalousministeriön tuli valmistella esitys Kansalliseksi ruokastrategiaksi, joka tuli antaa selontekona eduskunnalle. Kesäkuussa 2010 Ruokastrategian valmistelun johtoryhmä luovutti maa- ja metsätalousministeri Sirkka-Liisa Anttilalle esityksen kansalliseksi ruokastrategiaksi (Huomisen ruoka - esitys kansalliseksi ruokastrategiaksi, liite 1). Ruokastrategiaan kuuluu myös asiantuntijoiden työn pohjalta tehty taustaraportti. Esityksessä linjattiin tulevaisuuden visio huomisen ruoasta:

Vuonna 2030 suomalaiset kuluttajat syövät maukasta, terveellistä, kestävästi tuotettua ja turvallista ruokaa. Kuluttajilla on kyky tehdä tietoisia valintoja. Kysyntään vastaa läpinäkyvä, osaava, joustava sekä kansainvälisesti kilpailukykyinen ruoka- ja palvelujärjestelmä. Alan kasvua ja kehitystä tukee hyvin koordinoitu korkean tason tutkimus- ja kehitystyö.

Huomisen ruoka -strategian mukaan vision toteutumiseksi tarvitaan:

Kuluttajalähtöisyyttä, yhteistä päätöstä tehdä ruoka-alasta kasvuala, ruoan ja ruoan tekijöiden arvostuksen lisäämistä sekä uutta ruokapolitiikan ja ruoka-asioiden hallintomallia.

Tämä selonteko käsittelee Huomisen ruoka -strategiaa valmistelleen johtoryhmän esitystä ja toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on ruokastrategian tavoitteiden toteuttaminen lähivuosina. Rahoitustarpeita koskevat asiat käsitellään ja niistä päätetään valtiontalouden kehyspäättös- ja talousarvioprosesseissa.

2 Ydintoimenpiteet

Huomisen ruoka -strategian vision toteuttamiseksi hallitus pitää tärkeänä erityisesti seuraavia asioita:

Turvataan koko suomalaisen ruokaketjun kannattavuus ja kilpailukyky ilmastonmuutoksen ja globaalin kilpailun tuomassa uudessa toimintaympäristössä.

Luodaan suomalaiseen ruokaketjuun varmistettu jäljitettävyyss- ja vastuullisuusjärjestelmä.

Tuetaan ruokaketjun kuluttajälähtöistä tutkimusta, kehitystä ja innovaatioita sekä tutkimustulosten käytäntöön soveltamista. Elintarviketutkimuksen kehitystä edistetään kannustamalla verkottumista. Tuetaan erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten yhteistyötä.

Varmistetaan julkisen sektorin ruokahankintaosaaminen ja ruokahankintojen riittävät resurssit. Tuetaan ruokakasvatusta, terveyttä edistäviä ruokavalintoja sekä luomu- ja lähiruokaa.

Parannetaan ministeriöiden välistä yhteistyötä ruokapolitiikassa. Maa- ja metsätalousministeriö vastaa ruoka-alan koordinaatiosta valtionhallinnossa yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa.

3 Kilpailukyky syntyy kuluttajien tarpeisiin vastaamisesta

Ruokasektori ohjautuu kuluttajälähtöisesti. Suomalaisen ruoan tulee olla hyvää, tuoretta, terveellistä, kohtuuhintaista ja vastuullisesti tuotettua. Vastuullinen ruoka on terveellistä ja turvallista. Tästä syntyy suomalaisen ruoan kilpailukyky.

Vahvistetaan maukkautta, tuoreutta, terveellisyyttä, kohtuuhintaisuutta ja tuotannon vastuullisuutta suomalaisen ruoan lisäarvona.

3.1 Suomalainen ruoka tuotetaan huippulaadulla

Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu ovat Suomessa maailman huippuluokkaa. Korkea vaatimustaso aiheuttaa tuotannolle kustannuksia, mutta toisaalta varmistaa kuluttajien luottamuksen kotimaiseen tuotantoon.

Suomessa kasvinterveyden tila on hyvä eikä kasvi- ja puutarhatuotannossa ole todettu pysyvästi vaarallisia kasvintuhoojia. Myös kasvinsuojeluaineiden käyttö on vähäistä. Maamme eläintautitilanne on säilynyt hyvänä ja eläinlääkkeiden käytön tarve on vähäistä verrattuna muuhun Eurooppaan. Vakavat eläntaudit on pystytty hävittämään ja yksittäiset taudinpurkaukset on rajattu ja hävitetty tehokkaasti. Suomessa ei ole otettu viljelyyn elintarvikekäyttöön tarkoitettuja muuntogeenisiä lajeja. Koko Suomi on siis edelleen

muuntogeenisistä lajikkeista vapaa alue. EU-tasolla pyritään varmistamaan, että Suomen on jatkossa mahdollista päättää kansallisesti muuntogeenisten kasvien viljelystä alueellaan. Pakkausmerkinnät antavat kuluttajille mahdollisuuden valita geenimuuntelusta vapaat tuotteet.

Suomessa on asetettu eräiden tuotantoeläinten pidolle EU-minimitasoa korkeammat vaatimukset. Lainsäädännön perusvaatimukset ylittäviin hyvinvointitoimiin sika- ja naudatiloilla on vuodesta 2008 lähtien voinut saada eläinten hyvinvointitukea. Eläinten hyvinvointi on olennainen osa suomalaisen elintarvikkeen laatua, mikä perustuu tuottajan korkeaan ammattitaitoon ja toimivaan elintarvikeketjuun. Eläinsuojelulain ja -asetusten uudistuksilla vahvistetaan eläinten mahdollisuuksia lajityypilliseen käyttäytymiseen ja siten lisätään eläinten hyvinvointia.

Viljelymaiden raskasmetallipitoisuudet ovat meillä erittäin alhaiset. Suomessa ei myöskään saa markkinoida fosforilannoitteita, joiden kadmiumpitoisuus on yli 50 mg fosforikiloa kohden. EU:ssa vastaavaa kadmiumrajoitusta ei toistaiseksi ole.

Suomella on erityistakuut salmonellan varalta naudan, sian ja broilerin lihalle sekä kananmunille. Näitä tuotteita ei saa tuoda Suomeen Ruotsia lukuun ottamatta muista EU-valtioista eikä kolmansista maista ilman salmonellavapaudesta kertovaa todistusta. Suomessa rehuissa ei saa olla salmonellaa (nollatoleranssi).

Suomalaiset raaka-aineet, kuten marjat, sienet, ruis, kaura, kalat sekä aromikkaat yrtit tarjoavat lisäksi hyvän perustan terveelliselle ja maukkaalle ruoalle. Suomessa ruoankäyttöä ja ravitsemusta seurataan säännöllisesti ja tietoa hyödynnetään ravitsemussuosituksen päivityksessä. Elintarvikkeiden tuotekehitys voidaan perustaa näihin suosituksiin ja kriteereihin. Suomessa on myös huipputeknologiaa ja osaamista liittyen ravitsemuksellisen laadun kehittämiseen (esimerkiksi laktoosittomat tuotteet, prebiootit ja probiootit).

Hallitus pitää tärkeänä, että

Ylläpidetään suomalaisen ruokaketjun huippulaatua.

3.2 Ruokaketjun vahvuudet osoittavalla varmistetulla jäljitettävyyjärjestelmällä kilpailukykyä

Ruokaketjun on kyettävä kuluttajien toiveiden mukaisesti erilaistamaan tuotevalikoimaa siten, että ruoan ominaisuudet, myös aineettomat, ovat jäljitettävissä varmistettavalla tavalla raaka-aineiden tuottamisesta ja tuotantopanosten käyttämisestä alkaen. Ensisijainen vastuu elintarvikkeiden laadusta ja turvallisuudesta on ruokaketjun toimijoilla. Tavoitteena tulee olla ruokaketjun yhteinen jäljitettävyy- ja vastuullisuusjärjestelmä, jota auditoidaan säännöllisesti. Tämä järjestelmä palvelee ketjun kaikkia osia ja kuluttajan tiedon tarvetta. Jäljitettävyy- ja vastuullisuusjärjestelmällä pystytään antamaan kuluttajille entistä tarkempaa tietoa ruoan alkuperästä ja tuotantotavasta. Tällaisella järjestelmällä lisätään suomalaisen elintarvikkeen kilpailukykyä ja – etua. Jäljitettävyy- ja

vastuullisuusjärjestelmä tarvitaan sekä elintarvikeviennin että suomalaisen kuluttajan luottamuksen säilyttämisen takia.

Hallitus pitää tärkeänä, että:

Luodaan suomalaiseen ruokaketjuun varmistettu jäljitettävyyys- ja vastuullisuusjärjestelmä.

3.3 Joukkoruokailu ohjaa ravitsemus- ja kulutuskäyttäytymistä

Suomessa joukkoruokailu on poikkeuksellisen suosittua verrattuna moniin Euroopan maihin. Julkinen ruokapalvelusektori sekä muut ammattikeittiöt ohjaavat osaltaan suomalaisten ravitsemus- ja kulutuskäyttäytymistä. Siksi laadukas ja maittava ruoka on pystyttävä takaamaan julkisissa organisaatioissa, kuten kouluissa ja laitoksissa. Laadukkaan joukkoruokailun ja ruokapalvelujen saatavuutta eri väestöryhmissä on syytä parantaa. Tarjoamalla maukasta, tuoretta ja vastuullisesti tuotettua ruokaa säilytetään suomalaisen ruoan suosio. Myös ravitsemuskriteerien toteutuminen tulee varmistaa julkisissa ruokapalveluissa. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota suolan, rasvan ja kuidun määrään sekä rasvan laatuun. Myös esimerkiksi kasvisten, marjojen ja hedelmien tarjontaan sekä laatuun on panostettava.

Ammattikeittiöillä on merkittävä tehtävä kestävien elintarvikevalintojen edistämässä. Ruokalistasuunnittelulla ja elintarvikevalinnoilla voidaan tukea alueellista ja ympäristön hyvinvointia sekä maaseudun elinvoimaisuutta. Julkisen joukkoruokailun raaka-aineiden ja palveluiden kilpailuttamisessa voidaan painottaa kokonaistaloudellisuutta, tuotteiden laatua, turvallisuutta ja ympäristövaikutuksia. Tavoitteet luonnonmukaisesti tuotetun ruoan, kasvisten ja sesonginmukaisen ruoan käytön lisäämisestä on asetettu valtioneuvoston periaatepäätöksessä (Valtioneuvoston periaatepäätös kestävien valintojen edistämisestä julkisissa hankinnoissa). Ravitsemuskriteerit ovat valmistuneet osana joukkoruokailun kehittämistyöryhmän työtä (Joukkoruokailun kehittäminen Suomessa, STM:n selvityksiä 2010:11). Suurimpia esteitä vastuullisten ruokavalintojen, lähi- ja luomuruoan edistämiseksi sekä ravitsemuksellisen laadun varmistamiselle ovat strategisen päätöksenteon, hankintoihin liittyvän tiedon, osaamisen ja koulutuksen puute sekä kehittymättömät, yksinomaan hintaan painottuvat hankintaprosessit.

Hallitus pitää tärkeänä, että:

Parannetaan joukkoruokailupalveluiden laatua, houkuttelevuutta ja saatavuutta.

Turvataan julkisen sektorin ruokapalveluille ja erityisesti kouluruokailulle riittävät resurssit sekä lisätään julkisen sektorin hankintaosaamiseen liittyvää neuvontaa.

Parannetaan ammattikeittiöiden osaamista lähi- ja luomuruoan käytön sekä terveellisempien valintojen edistämiseksi.

Edistetään ympäristövastuullisia toimintatapoja julkisissa ruokapalveluissa.

3.4 Ruokakasvatuksella lisätään laadukkaan ruoan arvostusta

Ruokakulttuuri määrittelee ruoan arvostusta. Ruokakulttuuri omaksutaan omakohtaisesti kokemalla, kosketuksessa ruokaketjuun sekä ruoan valmistukseen, erityisesti arjessa. Ruokaan liittyvä kulttuuri ja osaaminen ovat keskeinen osa sivistystä.

Kouluruokailulla tuetaan kasvatuksellisia tavoitteita. Varhaiskasvatuksen ja peruskoulun ohjatussa ruokailussa lapsella ja nuorella on mahdollista oppia ateriomaan yhdessä, syömään terveellisesti, kohtaamaan uusia ruokalajeja sekä laajentamaan makutottumuksiaan. Lapsella ja nuorella on myös mahdollisuus oppia ymmärtämään syömisen vaikutukset ympäristöön. Kouluruokailussa aikuisten läsnäolo on tärkeää. Myös ruokapalveluhenkilöstön ammattitaitoon tulee kiinnittää huomiota. Kiireetön, viihtyisä ruokailuhetki on tärkeä osa koulupäivää.

Kotitalouden ja terveystiedon opetuksen sekä kouluruokailun kehittämiseen on kiinnitettävä huomiota. Kotitaloudelle ja terveystiedolle tulee varata riittävät tuntimäärät uusissa opetus suunnitelmissa, kun perusopetuksen yleisiä tavoitteita ja tuntijakoa uudistetaan.

Kerhotoiminta täydentää hyvin opetus suunnitelmaan perustuvaa ruokakasvatusta.

Ruokailukasvatuksen menetelmiä tulee kehittää tutkimustietoon perustuen. Ruokailukasvatuksen hyviä käytänteitä tulee levittää ja ottaa käyttöön kouluissa ja päiväkodeissa. Tämä edellyttää, että näitä asioita käsitellään myös opettajien ja päiväkotihenkilökunnan perus- ja täydennyskoulutuksessa.

Hallitus pitää tärkeänä, että:

Edistetään suomalaista ruokakulttuuria.

Varmistetaan kotitalouden ja terveystiedon opetukselle riittävät opetustuntimäärät sekä lisätään ruokakasvatusta tukevaa kerhotoimintaa.

Herätetään kiinnostus ruokaan ja ruokailuun kouluissa ja päiväkodeissa ottamalla käyttöön uusia toimintatapoja.

Hyödynnetään uusinta tietoa ruokakasvatuksessa opetus suunnitelmien perusteita uudistettaessa. Vahvistetaan kouluruokailun roolia osana koulun yleisiä kasvatustavoitteita.

3.5 Luomu- ja luonnontuotteiden kasvava kysyntä luo mahdollisuuksia

Kiinnostus luonnonmukaisesti tuotettuja (luomu) tuotteita ja luonnontuotteita (esimerkiksi luonnonmarjat, sienet, riista ja kala) kohtaan maailmalla on suuri ja yhä kasvussa. Luomulla ja luonnontuotteilla on vientiin suurta potentiaalia ja ne tarjoavat myös pienille ja keskisuurille yrittäjille vientiväylän.

Luomutuotteiden käyttäminen on yksi keino toimia kestävästi. Tällä hetkellä luomutuotevalikoimat ovat puutteellisia ja vähittäiskaupalla sekä ammattikeittiöillä on saatavuus- ja laatuongelmia. Suomesta puuttuu luomualaa yhdistävä toimija. Jotta luomutuotteet saataisiin kuluttajille asti, on koko luomuketjun tehtävä tehokkaammin yhteistyötä. Luomualan kehittyminen ja alan tukeminen julkisista varoista edellyttävät alan nykyistä tiiviimpää järjestäytymistä. Tavoitteena on, että kaikissa julkisen sektorin ammattikeittiöissä käytetään luomutuotteita (Luomumarkkinoiden kehittämisen strategiset tavoitteet 2007-2015).

Hallitus pitää tärkeänä, että:

Varmistetaan luomutuotteiden tarjonnan monipuolisuus sekä vähittäiskauppaan että ammattikeittiöille.

Edistetään luomu- ja lähiruoan käyttöä julkisissa hankinnoissa.

Edistetään luomu- ja luonnontuotteiden ketjuyhteistyötä tukemalla yhteisten markkinointiorganisaatioiden syntymistä.

Varmistetaan edellytykset luomu- ja luonnontuotteiden jalostusasteen nostoon ja viennin kehittämiseen.

3.6 Ruoka-alan koordinaation tehostaminen

Ruoka-alan valtakunnan toimijoiden kohtaamisen parantaminen on Huomisen ruoka -strategian keskeisiä toimenpide-ehdotuksia. Monet Huomisen ruoka -strategiassa esitetyistä ruokaan liittyvistä asioista ovat poikkihallinnollisia. Kehittäminen edellyttää hyvää koordinaatiota valtionhallinnon eri toimien välillä. Tarvitaan johdonmukaisia toimenpiteitä, jotta ruokapolitiikan tavoitteet saavutetaan. Valtionhallinnon sisäinen koordinaatio ei kuitenkaan yksin riitä eikä valtio voi yksin toimia tarpeellisten käytännön toimien toteuttajana. Koska toimijakenttä on pirstaleinen, myös käytännön hankkeiden toteuttamiseen tarvitaan jatkossa neutraali taho, joka voi edistää ja koordinoida yhteisiä toimia. Maa- ja metsätalousministeriö valmistelee ratkaisumalleja myös tähän asiaan.

Yksi suomalaisen ruoan tuotannon voimistuva kilpailuetu on puhtaan veden saatavuus. Vesihuollon ja veden turvallisuuden merkitys ruokaketjussa on jatkossa entistä tärkeämpää.

Hallitus pitää tärkeänä, että:

Parannetaan ministeriöiden välistä yhteistyötä ruokapolitiikkaan liittyvissä kysymyksissä. Maa- ja metsätalousministeriö vastaa ruoka-alan koordinaatiosta valtionhallinnossa yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa.

4 Kilpailukyky, osaaminen ja innovaatiot ruokajärjestelmässä

4.1 Ruokaketjun koulutus, tutkimus ja tiedonsiirtoketju

Tuottava, laadukas ja kustannustehokas maataloustuotanto edistää osaltaan kotimaisen ruokajärjestelmän kilpailukykyä. Maatalouden rakennemuutos sekä ympäristöön ja eläinten hyvinvointiin liittyvät haasteet lisäävät entisestään tarvetta osaamisen ja innovaatioiden hyödyntämiseen. Elintarvikkeiden alkutuottajilla on oltava mahdollisuus saada lisäkoulutusta ja neuvontaa sekä saada käyttöönsä alan uusimpia käytäntöön sovellettavia tutkimus- ja kehitystuloksia. Nuorille yrittäjille ja alkutuotannossa työskentelevälle työvoimalle laadukkaan peruskoulutuksen saatavuus on keskeistä.

Innovaatiotoiminnan vahvistamiseksi on tarpeen kehittää koulutusjärjestelmää, sillä se luo vahvan pohjan sille, että Huomisen ruoka -strategian tavoitteissa voidaan onnistua. Elintarvikealan houkuttelevuutta tulee lisätä. Jatkossa on tarpeen hyödyntää toisen asteen koulutuksen ja korkeakoulutuksen tuottamaa tietoa innovaatiotoimintaan ja neuvontaan. Koulutusyhteistyötä Itämeren alueen ja muiden pohjoismaisten korkeakoulujen välillä tulee tiivistää.

Suomen elintarviketeollisuus on eurooppalaisessa vertailussa taloudellisten mittareiden perusteella arvioituna hyvässä kunnossa. Elintarviketeollisuus on kuitenkin menestynyt viennin osalta lähinnä lähialueilla, jonne on pääasiassa viety matalan jalostusasteen tuotantoa. Mikäli jalostusastetta halutaan nostaa sekä lisätä vientiä Huomisen ruoka -strategiassa asetettujen tavoitteiden mukaisesti, tulee panostuksia tutkimus- ja innovaatiotoimintaan lisätä huomattavasti nykytasosta. Maatilat tulee ottaa huomioon yhtenä segmenttinä innovaatiopolitiikassa ja luoda niille mahdollisuudet osallistua innovaatioverkostoihin. Innovaatiopolitiikan tulee olla kysyntä- ja käyttäjälähtöistä. Lisäksi innovaatiotoimintaan kuuluu olennaisena osana se, että sekä yritykset että rahoittajat ottavat riskejä.

Elintarvikealan tutkimus Suomessa on monelta osin hyvätasoista, osin jopa erinomaista, mutta tutkimuksen ala on pirstaleinen. Elintarvikealan kilpailukykyyn kehittämiseksi on löydettävä lisää monitieteellistä perus- ja soveltavaa tutkimusta. Tarvitaan muun muassa luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymän sekä terveyden ja hyvinvoinnin yhteenliittymän läheisempää yhteistyötä. Yhteenliittymien välillä tarvitaan vastaavasti myös kohdistettua resursointia. Elintarviketutkimuksen kehitystä edistetään tehokkaimmin kannustamalla verkottumista.

Julkisen tutkimusrahoituksen toimijoita on useita. Koko ketjun kattavan kokonaisvaltaisen koulutuksen ja tutkimuksen kehittäminen edellyttää, että eri ministeriöillä on yhteinen käsitys tarpeista. Tästä syystä rahoituksen painopistealueista ja työnjaosta tulee sopia keskitetysti.

Useimmat elintarvikealan yritykset eivät vielä investoi riittävästi tutkimukseen ja kehitykseen. Tekesin rahoitus edellyttää yleensä valtiontukilainsäädännön mukaista

teollisuuden omaa rahoitusosuutta. Suuri osa yrityksistä on pieniä ja keskisuuria yrityksiä. Niillä ei välttämättä ole paljon resursseja eikä osaavaa henkilökuntaa, jotta ne voisivat hyödyntää tutkimuksen tuloksia omassa liiketoiminnassaan. Elintarviketeollisuuden osaamistasoa tuleekin nostaa ja näin luoda parempia mahdollisuuksia innovaatioihin myös pienissä ja keskisuurissa yrityksissä. Yhteistyöhön muiden toimialojen, esimerkiksi pakkausalan, kanssa tulee kiinnittää huomiota.

Hallitus pitää tärkeänä, että:

Edistetään tuotantoon, markkinointiin, liikkeenjohtoon ja ympäristöön liittyvän osaamisen sekä innovaatioiden hyödyntämistä maataloudessa ja koko ruokaketjussa.

Kohdennetaan resursseja elintarvikealan pienten ja keskisuurten yritysten tutkimukseen, kehittämiseen, monialaiseen toimintaan ja innovaatioihin. Edistetään yhteistyöverkostojen syntymistä.

Turvataan resurssit pitkäjänteiseen elintarvikealan perustutkimukseen.

Kannustetaan eri hallinnonalojen kesken elintarvikealantutkimusta tekevien tutkimuslaitosten koordinaatiota. Tehostetaan elintarviketutkimuksen rahoittajien koordinaatiota.

Suunnataan resursseja valtion tutkimuslaitosten elintarvikealaan liittyvän innovaatio-toiminnan lisäämiseksi.

Kohdennetaan hallinnonalan voimavaroja elintarviketutkimukseen, joka toimii yhteistyössä muiden alan toimijoiden kanssa.

4.2 Elintarvikeyritysten kilpailukykyyn kehittäminen

Ruokajärjestelmän toimijoiden kannattavuus ja kilpailukyky on edellytys toiminnan jatkuvuudelle. Elintarvikkeita jalostavien pienten ja keskisuurten yritysten asema ruokajärjestelmässä on vahvistumassa, koska ne ovat lähteneet tunnistamaan kuluttajien tarpeita uusista näkökulmista ja siten luovat asiakkaalle lisäarvoa. Luomuruokaa, lähiruokaa, sesonkiruokaa ja funktionaalisia elintarvikkeita tuotetaan myös pienissä yrityksissä. Pk-yritysten välisen yhteistyön ja alihankinnan mahdollisuudet kannattaa selvittää. Etenkin erilaisten jalosteiden ja puolivalmisteiden lisääntynyt käyttö on saanut aikaan kasvua pk-yrityksissä. Kuluttajista osa on aktivoitunut hakemaan suoraan yhteyttä alkutuottajiin ja jalostajiin. Onkin tärkeää edistää tuottajien ja kuluttajien osuuskuntia; tällä voidaan vaikuttaa myös vähittäiskaupan tarjonnan monipuolisuuteen.

Myyntikanavien löytäminen keskittyneen jalostaja-, logistiikka ja kauppartaan kautta on haasteellista pienille ja keskisuurille yrityksille. Logistiikan ratkaisut ovat ennen kaikkea yritysten ja niiden välisen yhteistyön avulla ratkaistavissa. Yritys- ja tuotekehitykseen tarvitaan lisää keinoja ja resursseja, sillä potentiaalia uusiin tuotteisiin on niin maatalouskuin kalataloustuotteidenkin osalta. Innovatiivisen tuotekehityksen edellytyksenä ovat raaka-aineiden saatavuus ja tasalaatuisuus ovat alkutuotannon laadun kehittämisen tärkeitä tavoitteita. Kotimaisen kysynnän rinnalla on muistettava vientimarkkinat ja siihen liittyvät haasteet. Erityinen huomio tulisi kiinnittää Luoteis-Venäjän talousalueeseen ja muuhun

Venäjään sekä sellaisiin innovatiivisiin tuotteisiin, joilla voisi olla maailmanlaajuisia kysyntää kapeissa markkinasegmenteissä.

Elintarvikeyritysten toimintaedellytyksiin ja kannattavuuteen kytkeytyvät lainsäädäntö ja muut yhteiskunnassa tehtävät päätökset ja linjaukset. Elintarvikelainsäädäntö koetaan useissa pk-yrityksissä edelleen vaativaksi ja vaikeaselkoiseksi. Pienet yritykset tarvitsevat erityisneuvontaa etenkin lainsäädäntöön liittyvissä asioissa. Lainsäädäntöä ja sen toimeenpanoa on kehitettävä niin, että pienten yritysten ominaispiirteet otetaan huomioon.

Hallitus pitää tärkeänä, että:

Edistetään yritysten kansainvälistymistä, vientiä ja kansainvälistä liiketoimintaosaa-
mista.

Kehitetään elintarvikelainsäädäntöä ja sen toimeenpanoa niin, että yritysten toiminnan riskit ja niiden hallinta otetaan paremmin huomioon. Parannetaan elintarvikelainsäädännön neuvontaa.

Vaikutetaan siihen, että EU:n uudella ohjelmakaudella 2014–2020 ruokaketjun yritystoiminnan tukemista ja kehittämistyötä voidaan jatkaa EU-rahoituksella.

Luodaan edellytyksiä pienten ja keskisuurten elintarvikeyritysten kilpailukyvyyn kehittämiseksi, jalostusasteen nostolle sekä viennin kehitykselle.

Otetaan huomioon kauppapolitiikassa elintarvikkeisiin liittyvät EU:n korkeat standardit niin, että myös tuontituotteilta vaaditaan samaa tasoa kuin EU:ssa.

5 Ympäristö ja ilmastonmuutos – ruoantuotannon uhka ja mahdollisuus

5.1 Kuluttajan valinnanmahdollisuudet

Kuluttaja vaikuttaa ruokavalinnoillaan sekä omaan terveyteensä että ympäristön hyvinvointiin ja työllisyyteen. Ostaessaan kotimaisia elintarvikkeita kuluttaja ei maksa pelkästään ruoasta ja raaka-aineista, vaan myös kansallisesta ruokakulttuurista, maaseutumaisemasta, ympäristönhoidosta ja eläinten hyvinvoinnista sekä näihin liittyvästä työstä. Vastuullinen kuluttaja voi halutessaan pienentää nauttimansa ruoan hiilijalanjälkeä. Tuotekohtainen hiilijalanjälki on yhdistettävissä elintarvikkeiden pakkausmerkintöihin. Ilmastovaikutus kannattaa nostaa ympäristölaatutekijäksi.

Kaiken kotitalouksien hankkiman ruoan hävikki voi olla jopa 25 %. Koko ruokaketjun hävikki voi olla jopa puolet kaikesta saatavilla olevasta ruoasta. Ruokahävikistä aiheutuvat ympäristövaikutukset voivat useissa elintarviketuoteryhmissä olla selvästi suuremmat kuin mitä esimerkiksi pakkausten valmistuksesta ja jätehuollosta aiheutuu. Ruoan hävikki pitäisi pystyä vähintäänkin puolittamaan. Kuluttajien tietoisuutta hävikin ekologisista ja taloudellisista vaikutuksista sekä tavoista vähentää ruokahävikkiä tulee lisätä.

Hallitus pitää tärkeänä, että:

Parannetaan kuluttajien tietoisuutta kulutuksen ympäristö- ja työllisyysvaikutuksista.

Selvitetään mahdollisuudet tuotekohtaisen hiilijalanjäljen käyttöönottoon sekä mahdollisuudet hiilijalanjälkimerkinnän yhdistämiseksi pakkausmerkintöihin.

Vähennetään ruoan hävikkiä kuluttajien tietoisuutta lisäämällä sekä minimoimalla jätevirrat koko ruokaketjussa.

5.2 Ympäristönmuutoksen vaikutukset

Suomi on sitoutunut muiden EU-maiden tavoin vähentämään eri sektoreiden kasvihuonekaasupäästöjä, lisäämään uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian tuotantoa ja käyttöä sekä säästämään energiaa. Myös EU:n yhteisessä maatalouspolitiikassa ilmastoon ja energiaan liittyvillä kysymyksillä on entistä suurempi painoarvo.

Suomen maataloustuotannosta kuten kotieläintuotannosta ja peltoviljelystä aiheutuvia päästöjä tulisi vuoteen 2020 vähentää 13 prosenttia vuoden 2005 tasosta. Arvioiden mukaan tähän vähennykseen on mahdollista päästä ilman maataloustuotannon määrän leikkaamista. EU:ssa käydään parhaillaan keskustelua nykyisen päästövähennystavoitteen kiristämisestä, jolloin maataloudellekin asetettu tavoite kiristyisi. Tällöin myös maataloustuotannon määrän vähentäminen voi tulla keskustelun kohteeksi, koska muilla keinoilla päästömäärää ei saada tavoitteen mukaiseksi. Maataloustuotannon leikkaaminen Suomessa ei kuitenkaan välttämättä vähentäisi globaaleja kasvihuonekaasupäästöjä, mikäli sama määrä ruokaa tuotettaisiin muualla.

Ilmastonmuutos ja kiristynyt kilpailu luonnonvaroista voivat kuitenkin tulevaisuudessa luoda paineita maataloustuotannon lisäämiseen maassamme. Ilmastonmuutos heikentäne viljelyoloja maailman monilla nykyään merkittävillä tuotantoalueilla. Samaan aikaan Suomessa lämpenemisen ennakoitaan päinvastoin kasvattavan satoja. Toisaalta äärimmäisten sääilmiöiden, kasvitautien ja tuohyönteisten yleistymisen voi kumota osan tuotannon lisäyksestä. Toistaiseksi Suomessa vaarallisia kasvintuhoojia on löydetty vähän. Valtion varoista maksettavien kasvinterveyskorvauksien määrä on kuitenkin kaksinkertaistunut parissa vuodessa. Samalla kun kasvintuhoojien määrä kasvaa, vaatimukset kasvinsuojeluaineiden turvallisuudesta lisääntyvät. Markkinoilla olevien aineiden valikoima todennäköisesti pienenee ympäristövaatimusten tiukentumisen seurauksena. Poikkeuksellisten sääolosuhteiden aiheuttamat alhaiset sadot vähentävät viljelijöiden tuloja ja tuotannon kannattavuutta sekä aiheuttavat laajemminkin epävarmuutta elintarvikemarkkinoilla.

Sopeutumistoimilla on pyrittävä hillitsemään ilmastonmuutoksen haitallisia vaikutuksia ja hyödyntämään sen mukana tuomia mahdollisuuksia. Sopeutumista tarvitaan erityisesti kasvinjalostuksessa sekä peltojen kuivatus- ja kastelumahdollisuuksien kehittämisessä. Biotekniikan avulla voidaan parantaa viljelykasvien satoisuutta, mikä tehostaa viljelymaan käyttöä ja vähentää näin uusien luonnonympäristöjen raivaamista maatalouskäyttöön. Ruoantuotannon kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi olisi tarkoituksenmukaista lisätä monivuotisten nurmien määrää erityisesti eloperäisillä mailla sekä huolehtia hyvin kotieläintalouden lannan käsittelystä. On tärkeää, että nykyinen peltoalamme säilyy hyvässä

kasvukunnossa, peltojen perusparannuksista huolehditaan ja hyviä viljelytapoja noudatetaan. Ympäristönsuojelun ja ilmastonmuutoksen haasteisiin vastaamiseksi tarvitaan tulevana vuosikymmeninä laajaa keinovalikoimaa kuten maatalouden investointi- ja ympäristötukia, maatalousyrittäjien koulutusta ja neuvontaa sekä innovaatioiden ja tutkimuksen tukemista.

Suomen runsaat vesivarat hyödyttävät suhteellisesti parhaiten tuotantoa, jonka veden tarve on suuri, kuten suomalaista kotieläintuotantoa. Monivuotisten nurmien avulla peltomaan orgaanista ainesta on mahdollista lisätä ja vedenläpäisykykyä parantaa. Nurmituotantoon liittyy myös kasvualustan muuttuminen hiilinieluksi, mikä pienentää tuotteiden hiilijalanjälkeä. Maatalouden vesistökuormituksen vähentämiseksi tarvitaan myös tulevana vuosina kaikkia toimijoita koskevia vesiensuojelutoimenpiteitä. Vesipuidedirektiivin mukaisissa vesienhoitosuunnitelmissa osoitetuille alueille tarvitaan tämän lisäksi valuma-alueen ja tilan tasolla optimoituja, tehokkaita vesiensuojelutoimenpiteitä. Suomessa on runsaasti luonnonvarojen kestävään käyttöön liittyvää osaamista. Runsaat vesivaramme luovat huomattavia liiketoimintamahdollisuuksia kasvavilla vesiteknologiamarkkinoilla ja yhteistyöprojekteissa. Veden käyttöön liittyvä vesijalanjälkimittari on parhaillaan kansainvälisesti muotoutumassa ja tulossa käyttöön. Mittarin myötä on käynnistynyt keskustelu vettä paljon kuluttavien hyödykkeiden tuotannon siirtämisestä veden niukkuudesta kärsiviltä alueilta runsaiden vesivarojen alueille. Vesijalanjäljen käyttöä elintarvikeviennin edistäjänä on tarpeen selvittää.

Hallitus pitää tärkeänä, että:

Pidetään Suomen peltoala kasvukunnossa ja huolehditaan muun muassa kasvinjalostuksen avulla Suomen elintarviketalouden mahdollisuuksista sopeutua ilmastonmuutokseen.

Vähennetään ruoantuotannon kasvihuonekaasupäästöjä kehittämällä tuotantomenetelmiä. Varataan riittävät resurssit uusien tuotantomenetelmien kehittämiseen ja käyttöön.

5.3 Kalan kestävän alkutuotannon mahdollisuudet

Kotimaisessa kalataloudessa on edelleen paljon hyödyntämätöntä potentiaalia. Lisäksi ilmaston lämpeneminen voi tulevaisuudessa lisätä vesien tuottavuutta. Lyhyellä aikavälillä kalan markkinoille tuloa voidaan edistää erityisesti siten, että kalastusta kohdennetaan hyödyntämättömiin kalakantoihin ml. särkikalakannat sekä vähentämällä haittaeläinten aiheuttamia haittoja kalastukselle.

Vesiviljelytuotannon kestävä kasvu vastaavasti mahdollistetaan uusien ympäristöinnovaatioiden edistämisen, kuten tuotannon sijainninhjauksen, Itämerirehun sekä teknologisten innovaatioiden (kiertovesiteknologia ja avomeritekniikka) laajamittaisen käyttöönoton avulla. Pitkällä aikavälillä tutkimus- ja kehitystoimintaa tulee suunnata ennakkoluulottomasti vesiluonnonvarojen uudenlaiseen ja monipuolisempaan hyödyntämiseen, kuten esimerkiksi mikrolevien ja vesikasvien viljelyyn.

Hallitus pitää tärkeänä, että:

Kehitetään kotimaisen kalatalouden edellytyksiä sekä panostetaan tutkimus- ja kehitystoimintaa, joka tähtää Suomen vesiluonnonvarojen kestäväan ja uudelleen hyödyntämiseen.

6 Ruoka ja terveys

6.1 Elintarviketurvallisuus on kilpailutekijä

Elintarviketurvallisuus on Suomessa korkealla tasolla, myös kansainvälisesti arvioituna. Valtioneuvosto antoi keväällä 2010 eduskunnalle järjestyksessä toisen selonteon elintarviketurvallisuudesta (VNS 3/2010 vp). Selonteon tavoitteet tähtäävät elintarvikkeiden turvallisuuden varmentamiseen, terveellisen ravitsemuksen edistämiseen sekä kuluttajan aseman parantamiseen. EU:n ja kansallinen elintarvikelainsäädäntö osoittaa ensisijaisen vastuun elintarvikkeiden turvallisuudesta ruokaketjun toimijoille. Tämän vuoksi omavalvontaperiaate on otettu käyttöön koko ruokaketjussa, aina tilatasolta alkaen. Lainsäädännön mukaisen omavalvonnan ohella monet ruokaketjun toimijat edellyttävät raaka-ainetoimittajiltaan laadun- ja riskienhallintaa.

Suomen korkea elintarviketurvallisuuden taso on saavutettu pitkäjänteisellä toiminnalla (vrt. kappale 3), jossa elinkeinon ja viranomaisten yhteistyöllä on ollut suuri merkitys. Turvallisuustason ylläpitoa ovat edesauttaneet muun muassa vähäinen elävien eläinten tuonti, matala eläintiheys sekä hallittu kasvinsuojeluaineiden ja eläinlääkkeiden käyttö. EU-tason vertailut osoittavat, että tuotantoeläintemme salmonella- ja kamylobakteeritilanteet ovat EU-valtioiden parhaita. Tulevaisuudessa tulee edelleen kiinnittää huomiota kamylobakteerin ja muiden vaarallisten bakteerien, esimerkiksi yersinian, ehkäisemiseen.

Suomalaiset kuluttajat luottavat tutkimustietojen mukaan viranomaisvalvontaan. Kuitenkin suureneva joukko kuluttajia haluaa vaikuttaa omilla valinnoillaan nauttimansa ruoan turvallisuuteen. Merkittävä osa kuluttajista odottaa, että ruoka ei ainoastaan ylläpidä, vaan myös parantaa terveyttä. Suomessa kuluttajat suhtautuvat esimerkiksi Etelä-Eurooppaa myönteisemmin funktionaalisiin elintarvikkeisiin. Terveiden edistämisen tavoite voi johtaa myös ylilyönteihin: joillakin ryhmillä ravintolisien kulutus on jo osin terveyttä vaarantavalla tasolla.

Elintarviketurvallisuudessa on perinteisesti torjuttu ruoan välittömiä terveyshaittoja, kuten ruokamyrkytyksiä tai allergisia reaktioita. Ruoan sisältämien haitallisten aineiden pitkäaikaisvaikutuksista tiedetään kuitenkin edelleen liian vähän. Riskinarvioinnin haasteena on riittävän kattavien tietojen kerääminen yhtäältä eri väestöryhmien ruoankäytöstä ja toisaalta merkittävimpien haitta-aineiden pitoisuuksista suomalaisten nauttimassa ruoassa. Tärkeää on myös tarkastella ruoka-aineiden hyötyjä ja haittoja kokonaisvaltaisesti. Esimerkiksi kalansyöntisuosituksissa on otettu huomioon toisaalta terveysvaikutukset välttämättömien rasvahappojen ja D-vitamiinin tarpeeseen liittyen ja toisaalta kaloista saatavan dioksiinimäärän haitallisuus.

Hallitus pitää tärkeänä, että:

Jatketaan pellolta pöytään periaatteen mukaisesti elintarviketurvallisuutta uhkaavien riskien hallintaa koko ruokaketjussa, erityisesti salmonella- ja kampylobakteeririski- en torjuntaa alkutuotannossa.

Kehitetään elintarviketurvallisuusriskien tieteellistä arviointia ja asetetaan arvioin- tien perusteella riskinhallintatoimia ohjaavia turvallisuustavoitteita ruoan tärkeim- mille haattatekijöille. Kehitetään menettelytapoja ja ohjeita ruokaketjun toimijoiden oman riskinhallintakyvyn parantamiseksi ja jatketaan julkisen vallan ja ruokaketjun toimijoiden yhteistoimintaa riskien hallinnassa.

Tuotteistetaan elintarviketurvallisuuteen liittyvää suomalaista osaamista ja rakenne- taan siitä vientihankkeita.

6.2 Ravitsemuksella terveyttä

Ravitsemussuositukset eivät täyty Suomessa kaikilta osin, etenkin kasvisten, marjojen ja hedelmien kulutuksen osalta. Ruoan ravitsemuksellisista riskeistä merkittävimmät ovat kuitenkin energian liikasaanti suhteessa kulutukseen sekä tyydyttyneen rasvan, sokerin ja suolan liiallinen saanti. Nämä johtavat lihomiseen ja tautiriskeihin, kuten 2-tyyppin diabetekseen sekä sydän- ja verisuonisairauksiin. Suomessa tulisi erityistä huomiota kiinnittää lasten ja nuorten lihomiseen. On tärkeää edistää terveellistä ravitsemusta valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti (Valtioneuvoston periaatepäätös terveyttä edistävän liikunnan ja ravitsemuksen edistämiseksi). Kolesterolitasoja on voitu alentaa väestötasolla määrätietoisien valistuksen sekä tuotekehityksen avulla. Ravitsemuksellinen laatu on entistä merkittävämpi tekijä ruokatuotteiden kehittämisessä.

Ravitsemuksen ohjaamiseksi tarvitaan edelleen ajantasaista kuluttajainformaatiota. Myös muun muassa koulutuksen avulla on varmistettava, että elintarvikeketjun toimijoilla ja ruoka-alan ammattilaisilla on riittävät tiedot ja taidot terveellisestä ravinnosta. Kuluttajilla on oltava mahdollisuus saada tukea ja neuvontaa terveyttä edistävien valintojen tueksi. Lisäksi tulee vaikuttaa elinympäristöön niin, että ravitsemuksellisesti parhaat valinnat ovat mahdollisia, helppoja ja houkuttelevia. Käytännössä tätä voidaan edistää esimerkiksi vähentämällä lasten ja nuorten altistusta epäterveellisille elintarvikkeille, lisäämällä terveellistä ateriatarjontaa eri väestöryhmissä tai huomioimalla terveystietokohdat elintarvikkeiden ja ruokapalvelujen tuotekehittämisessä. Hallinnollisten keinojen, kuten verotuksen, käyttöönottoa tulee selvittää. Ravitsemuksellisen päätöksenteon pohjaksi tarvitaan luotettavia ruoan kulutus- ja koostumustietoja. Kansallista elintarvikkeiden koostumustietokantaa (Fineli) ja sen vaatimaa tietopohjaa on kehitettävä hallinnonalojen yhteistyönä.

Hallitus pitää tärkeänä, että:

Varmistetaan riittävä tiedonsaanti ravinnon ja ravintoaineiden saannista ja turvalli- suudesta Suomessa.

Selvitetään uusien ravitsemuksellisten riskinhallintatoimien käyttöönottoa, erityisesti ylipainon ja diabeteksen esiintymisen vähentämiseksi.

Vaikutetaan elintarvike- ja ruokatarjontaan niin, että ravitsemussuosituksen mukaiset valinnat ovat mahdollisia, helppoja ja houkuttelevia kaikille väestöryhmille

7 Maatalouspolitiikka kotimaisen ruoan tuotannon mahdollistajana

Maatalouspolitiikan yhtenä keskeisenä tehtävänä on luoda edellytykset korkealaatuisten maataloustuotteiden tuotannolle kotimaisen elintarviketalouden ja kuluttajien tarpeita vastaavasti.

Maataloutta harjoitetaan Suomessa varsin erilaisissa olosuhteissa kuin muissa EU-maissa. Alhaisten satotasojen, pitkien kuljetusmatkojen, pientilavaltaisen tuotantorakenteen ja muiden suomalaisen maatalouden erityispiirteiden vuoksi maataloustuotteiden tuotantokustannukset muodostuvat meillä korkeiksi moniin muihin EU-maihin sekä EU:n kauppakumppaneihin verrattuna.

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan keskeisenä tavoitteena on pitää maataloustuotteiden kuluttajahinnat kohtuullisina, lisätä maatalouden tuottavuutta, taata kohtuullinen elintaso väestölle, varmistaa tarvikkeiden saatavuus sekä vakauttaa markkinat (ETY:n perustamissopimus, ns. Rooman sopimus, 1957). Koska maataloustuotteiden myynnistä saatavat tulot kattavat usein vain osan tuotantokustannuksista, keskeisten maataloustuotteiden tuotanto ilman yhteiskunnan tukea ei ole mahdollista Suomessa, eikä nykyisessä laajuudessa myöskään muissa EU-maissa.

Hallinnolla on rajalliset keinot vaikuttaa suoraan markkinoilla määräytyviin myyntihintoihin tai tuotannon kustannuksiin. Markkinoiden ohjausvaikutus on viime vuosina voimistunut, sillä vain osa maataloudesta on sidottu maataloustuotteiden tuotantoon. Yksittäisten tuotteiden kannattavuus määräytyy yhä enemmän markkinoilla. Tästä syystä maatalouden tuotantopanos- ja tuotemarkkinoiden tasapainoinen toiminta on aikaisempaa tärkeämpää maataloustuotannon kannattavuudelle. On myös tärkeää, että Suomessa mahdollistetaan tuottaja- ja toimialaorganisaatioiden toiminta EU-lainsäädännön puitteissa.

Maatalouden rakennetta ja tuottavuutta on tarve parantaa kaikissa tuotantosuunnissa. Erityisesti nämä haasteet koskevat niitä tuotantosuuntia, joissa tulotukien määrä uhkaa jäädä jatkossa nykyistä pienemmäksi. Riittävällä rakennepolitiikan rahoituksella parannetaan edellytyksiä tuotantorakenteen ja yritystoiminnan kehittymiselle. EU:n ja kansallisten tukijärjestelmien kanssa mahdollistetaan tuotannon jatkuminen myös muuttuvassa toimintaympäristössä. Maatalouden kannattavuutta parannetaan myös kiinnittämällä huomiota tuotannon laatuun ja organisointiin, teknologisiin valintoihin, tuotantopanosien käyttöön sekä verkottumiseen.

Maatalouden tukijärjestelmät uudistuvat lähivuosina. Tukien vaikuttavuuden kannalta on tuen kokonaismäärän ohella tärkeää myös tuen muoto. Tukijärjestelmien tulee olla yrittäjyyteen kannustavia ja mahdollisimman yksinkertaisia.

Maatalouden toimintaympäristön muutoksen vuoksi maatalouden riskit ovat viime vuosina lisääntyneet ja muuttaneet luonnettaan. Perinteisten säästä aiheutuneiden satoriskien ohella jatkossa kasvavaa epävarmuutta aiheuttaa ilmastonmuutos kerrannaisvaikutuksineen sekä voimistuneet panos- ja tuotehintojen vaihtelut.

Hallitus pitää tärkeänä, että:

Edistetään maatalouden hallittua rakennemuutosta ja kustannustehokkuutta.

Varmistetaan riittävä EU:n yhteisen maatalouspolitiikan, maaseudun kehittämissuunnitelman ja kansallisten tukien rahoitus viljelijöiden tulotason vakauttamiseksi sekä tuotannon jatkuvuuden turvaamiseksi.

Kehitetään maatalouden riskien hallintaan välineitä, joilla toimintaympäristön muutoksesta ja markkinoiden epävakauksesta johtuvaa epävarmuutta voidaan vähentää.

Otetaan ympäristö- ja ilmastokysymykset vahvemmin esille EU:n maatalouspolitiikassa.

8 Ruokaturva ja huoltovarmuus

8.1 Ruokaturva on maailman maa- ja elintarviketalouden keskeisin haaste

Ruokaturva koostuu sekä terveellisen elämän kannalta riittävästä ruoan saatavuudesta sekä elintarvikkeiden ravitsemuksellisesta laadusta ja puhtaudesta.

Ruokaturvan ja maatalouden kysymykset ovat nousseet vahvasti kansainvälisen kehityspolitiikan asialistalle. Suomi työskentelee ruokaturvan edistämiseksi kehitysmaissa parantamalla maatalouden tuottavuutta, vahvistamalla maatalouden arvoketjua ja lisäämällä maaseudun elinvoimaisuutta.

Ruoan laatuun, ravintoarvoon ja turvallisuuteen liittyvien näkökohtien tuominen mukaan ruokaturvan kehittämiseen on myös EU:n ja muiden kansainvälisten linjausten mukaista.

Suomen talouden riippuvuus ulkomaisista verkostoista ja logististen järjestelmien toimivuudesta on kasvanut. Kriittisten järjestelmien ylläpito ja jatkuvuus varauduttaessa häiriö- ja kriisitilanteisiin painottuu jatkossa aikaisempaa enemmän ja vakavampiin kriiseihin on varauduttava kansallisin toimenpitein.

Sijaintimme takia Suomessa on huolehdittava huoltovarmuudesta myös kansallisella tasolla. Huoltovarmuuden taso mitoitetaan niin, että väestön elinmahdollisuudet ja toimintakyky sekä yhteiskunnan toimivuus voidaan pitää yllä normaaliolojen vakavissa häiriöissä ja poikkeusoloissa. Suomalaisen elintarviketuoltovarmuuden perustana ovat kotimaisen alkutuotannon ja elintarviketeollisuuden toiminnan jatkuvuus sekä eräiden tuotteiden huoltovarmuusvarastot. Pienten ja keskisuurten yritysten toimintakyvyn säilyttäminen on alueellisen huoltovarmuuden kannalta tärkeää.

Suomen kasviperäisen rehuvalkuaisen omavaraisuus on noin 30 %. Rehuvalkuaisen saatavuus ja hinta vaihtelevat. Rehuvalkuaisen tuontiin liittyy myös rehu- ja ruokaturvallisuusriskejä, kuten lisääntynyt salmonellatartuntojen mahdollisuus. Myös luomukotieläintuotanto kärsii markkinoiden valkuaisrehuvaihteluista. Valkuaisrehun tuotannon ja kulutusmarkkinoiden hallinta on ensiarvoisen tärkeää elintarviketuotannon jatkuvuudelle.

Huoltovarmuuskeskuksen varoista on maksettu vuosittain korvausta sellaisille kotimaisille jalostusohjelmille, jotka ovat Suomen huoltovarmuudelle merkittäviä, mutta eivät ole liiketaloudellisesti kannattavia. Arvioitujen ilmastonmuutoksen vaikutusten takia jalostusohjelmia on muutettu vuonna 2010. Korvausta maksetaan Suomen olosuhteisiin jalostettaville kasveille, kuten viljoille, herneelle ja nurmikasveille.

Hallitus pitää tärkeänä, että:

Tuetaan kehityspolitiikassa maataloustuotantoa, joka edistää kehitysmaiden oman ruokaturvan saavuttamista.

Korostetaan huoltovarmuusnäkökohtia sekä EU:n että kansallisissa politiikkalinjauksissa.

Turvataan maataloustuotteiden saatavuus jatkossakin yhden heikon kotimaisen sato-kauden varalta. Ylläpidetään huoltovarmuusvarastoja tärkeimmistä perustuotantopanoksista, siemenvarastot mukaan lukien, sekä leipäviljasta.

Lisätään alueellista huoltovarmuutta erityisesti vahvistamalla tilojen toimintakyky poikkeusoloissa.

Parannetaan maatilojen huoltovarmuutta sähkön ja muun energian saannissa sekä tietoverkkojen suhteen.

Nostetaan rehuvalkuaisomavaraisuutta erityisesti sikojen ja siipikarjan ruokinnassa.

Varmistetaan huoltovarmuuden ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen kannalta tärkeiden kasvien kansallinen tutkimus ja jalostus.

8.2 Energia on tärkeä elintarviketalouden tuotantopanos

Energiankäyttö vaikuttaa kustannusten ja kasvihuonekaasupäästöjen määrään. Energian saatavuus on myös huoltovarmuuskysymys. Tammikuussa 2010 käynnistyi maatilojen energiaohjelma. Ohjelman tavoitteena on edistää energiankäytön tehokkuutta sekä uusiutuvan energian käyttöä ja tuotantoa maatiloilla. Tilat voivat liittyä maatilojen energiaohjelmaan vapaaehtoisesti ja saada sen kautta erilaisia energia-asioihin liittyviä tieto- ja neuvontapalveluja, esimerkiksi tilakohtaisen energiasuunnitelman.

Hallitus pitää tärkeänä, että:

Vähennetään riippuvuutta tuontienergiasta lisäämällä vastuullisesti tuotetun uusiutuvan energian osuutta hallituksen hyväksymien energiapoliittisten linjausten mukaisesti.

Jatketaan maatilojen energiaohjelman toimeenpanoa.

Huomisen ruoka

Esitys kansalliseksi ruokastrategiaksi

Julkaisun nimi:

Huomisen ruoka – Esitys kansalliseksi ruokastrategiaksi

Julkaisija:

Ruokastrategian valmistelun johtoryhmä

Graafinen suunnittelu:

Kirsti Pohjapelto

Painatus:

Vammalan Kirjapaino, 2010

ESIPUHE

Kansallisen ruokastrategian laatiminen on tullut Suomessa ajankohtaiseksi useasta eri syystä. Niitä ovat esimerkiksi elintarvikkeiden globaalin kysynnän ja tarjonnan vaihtelujen lisääntyminen, ilmastomuutokseen liittyvät tekijät ja bioenergian kasvava tarve. Ruoka ja vesi ovat kaikille jokapäiväisiä välttämättömyyshyödykkeitä. Jokaisella itsenäisellä kansakunnalla on tarve varmistaa niiden riittävä ja laadukas saanti väestölleen.

Kysymys siitä, miten voidaan varmistaa suomalaisille kuluttajille kaikissa olosuhteissa riittävästi turvallista, maistuvaa, terveellistä, vastuullisesti tuotettua ja kohtuuhintaista ruokaa, on laaja ja haasteellinen. Tärkeää on turvata se, että ruokajärjestelmässä toimivat alkutuottajat, teollisuus, kauppa ja ammattikeittiöt pystyvät toimimaan kannattavasti ja kilpailukykyisesti. Vain kannattava toiminta takaa jatkuvuuden.

Ruokastrategian laatimisen toimeksianto oli laaja ja moniulotteinen. Johtoryhmä on joutunutkin annetun aikataulun sisällä keskittymään keskeisimpiin muuttujiin. Johtoryhmän mielestä koko ruokajärjestelmää koskeva strateginen aikajänne tulee ulottaa vuoteen 2030 saakka. Toimeksiannon mukainen vuosi 2020 on päätöksiä ajatellen enemmänkin operatiivinen.

Vaikka monet megatrendit ovat jo nähtävissä, ei vielä pystytä näkemään kaikkia tulevaisuuden haasteita. Tämän johdosta koko ruokajärjestelmää tuleekin arvioida ja kehittää jatkuvasti uusimman tiedon mukaisesti. Siihen tarvitaan myös uusiin olosuhteisiin mukautuvia hallinnollisia rakenteita.

Johtoryhmä on jakanut raporttinsa kahteen osaan, asiantuntijoiden työn pohjalta tehtyyn taustamateriaaliin ja käsillä olevaan toimenpiteitä ehdottavaan osaan. Johtoryhmä järjesti maaliskuun lopulla Huomisen ruoka-seminaarin, johon kutsuttiin alustajiksi eri alojen ja sidosryhmien asiantuntijoita. Tilaisuudessa kuultiin alustus myös Britannian vastaavasta ruokastrategiatyöstä. Nettikeskustelun kautta haluttiin kuulla kansalaisten käsityksiä ruuan tulevaisuudesta.

Johtoryhmän työ on ollut yhteistyöhakuista ja rakentavaa, mistä osoituksena on yksimielinen esityksemme. Parhaat kiitokset johtoryhmän sihteeri Kaisa Karttuselle ja lukuisille asiantuntijoille, joita johtoryhmä on kuulut työnsä aikana.

Strategiaryhmä on saanut työnsä päätökseen ja jättää sen kunnioittavasti maa- ja metsätalousministerille.

Helsingissä 18.6.2010

Simo Palokangas

Teija Andersen

Patrik Borg

Sirpa Kurppa

Juha Marttila

Marko Parkkinen

Risto Pyykönen

Sinikka Turunen

Johdanto

Visiomme huomisen ruuasta on seuraava:

Vuonna 2030 suomalaiset kuluttajat syövät maukasta, terveellistä, kestävästi tuotettua ja turvallista ruokaa. Kuluttajilla on kyky tehdä tietoisia valintoja. Kysyntään vastaa läpinäkyvä, osaava, joustava sekä kansainvälisesti kilpailukykyinen ruoka- ja palvelujärjestelmä. Alan kasvua ja kehitystä tukee hyvin koordinoitu korkean tason tutkimus- ja kehitystyö.

Visio toteutumiseksi tarvitaan:

- ❖ **Kuluttajälähtöisyyttä.** Alan kilpailukyky ja tulevaisuus perustuvat kuluttajien tarpeisiin vastaamiseen. Kulutuksen erilaistuminen ja muuttuvien tarpeiden ymmärtäminen vaativat jatkuvaa vuoropuhelua. Tähän tarvitaan uutta yhteistyötä ja kumppanuuksia kuluttajien, kaupan, ruokapalvelujen, jalostuksen ja alkutuotannon kesken. Erilaiset ruokaan liittyvät palvelut ovat tulevaisuuden trendi. Ruuan maku ja ruuasta saatava kokonaisvaltainen hyvinvointi korostuvat tulevaisuudessa. Viestintä ruokaan liittyvistä ominaisuuksista, kuten alkuperästä ja vastuullisuuden eri ulottuvuuksista nousee yhä tärkeämmäksi. Kuluttajan toiveena on valinnanvara, jota lisää luomuruuan, paikallisen ruuan ja pk-yritysten tuotteiden pitäminen mukana tarjonnassa.
- ❖ **Yhteistä päätöstä tehdä ruoka-alasta kasvua.** Tavoitteeksi asetetaan, että Suomen ruuantuotannon arvo mukaan lukien vienti on kaksinkertaistunut vuoteen 2030 mennessä, mikä merkitsee noin 4 prosentin vuotuista kasvutavoitetta. Kasvu koostuu sekä viennin kasvusta että siirtymisestä korkeamman jalostusasteen tuotteisiin. Kasvu perustuu pienen maan ketteryysetuihin, runsaisiin luonnonvaroihin ja erityisesti veteen,

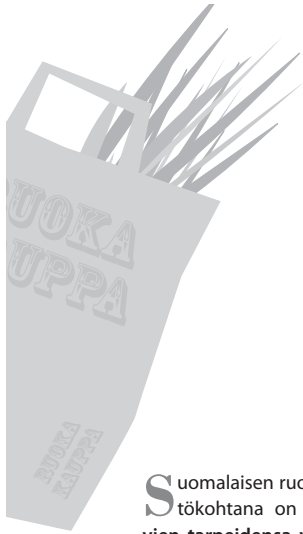
ilmastomuutoksen vaikutuksiin meillä ja muualla sekä korkean tason osaamiseen. Globaali kilpailukyky ei synny sattumalta, mutta siihen voidaan päästä huippuluokan tutkimuksella, tuotekehityksellä ja markkinaosaamisella.

- ❖ **Ruuan ja ruuan tekijöiden arvostuksen lisäämistä.** Arjen ja viikonlopun ajankäyttö ja syömisikäyttäytyminen eriytyvät ja ruokapalvelujen merkitys jatkaa kasvuaan. Kiinnostuksen ja tiedon ruuasta, sen ominaisuuksista, alkuperästä ja valmistamisesta on todettu johtavan myös terveellisempään syömiseen. Varhaiskasvatuksella ja koululla on suuri merkitys ruokaan liittyvän tiedon ja osaamisen levittäjänä. Ruuan arvostus tarkoittaa ajan varaamista rauhalliseen ateriointiin niin ruokapalveluissa kuin kotona, millä on myös selvä yhteys ruokailun rytmiin ja sitä kautta painonhallintaan.
- ❖ **Uutta ruokapolitiikan ja ruoka-asioiden hallintomallia.** Ruokaan liittyvää politiikkaa ja erilaisia toimia, kuten tämän strategian suositusten täytäntöönpanoa, koordinoidaan entistä tehokkaammin valtionhallinnossa. Jatkossa pyritään aikaisempaa isompien kokonaisuuksien hallintaan ja ruokaan liittyvät politiikka-alat toimivat samaan suuntaan ja yhteisesti asetettujen tavoitteiden toteuttamiseksi. Voimavarat kohdennetaan laajempiin kokonaisuuksiin pirstaleisen kehittämisen ja osioiminnon asemesta. Näin myös julkisen ohjauksen rooli ruokajärjestelmässä selkeytyy ja johdonmukaistuu.

HUOMISEN RUOKA RAKENTUU
YHTEISTYÖLLE JA KILPAILUKYVYLLE

Kilpailukyky syntyy kuluttajien tarpeisiin vastaamisesta

6

Suomalaisen ruokajärjestelmän kilpailukykyyn lähtökohtana on **kuluttajien ja heidän muuttuvien tarpeidensa ymmärtäminen**, mikä edellyttää ajattelutavan muutosta koko ruokajärjestelmässä. Tulevaisuudessa ruuan kulutuksessa on siirrytty pelkästä nälän tyydyttämisestä **kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin** korostamiseen. Ruokaan liittyy tulevaisuudessa yhä enemmän yhdessäoloa ja tekemistä, hyvinvoinnin tavoittelua ja itsensä toteuttamista. Arki ja viikonloppu erottuvat yhä selvemmin toisistaan ruuanlaittoon käytetyn ajan ja ruokailukäyttäytymisen suhteen, mutta **vaatimus ruuan hyvästä mausta koskee niin arkea kuin viikonloppua**. Kuluttajien odotusarvo on, että kaupan oleva ruoka vastaa eettisyyden ja vastuullisuuden vaatimuksiin. Ruuan kuluttaminen erilaistuu tulevaisuudessa (esimerkiksi vanhusväestö, yhden hengen taloudet, lapsiperheet, arki, viikonloppu). Myös maahanmuuttajat tuovat tullessaan omat ruokakulttuurinsa ja makumieltymyksensä.

Jokainen suomalainen nivoutuu ruokajärjestelmään kuluttajan roolissa. Myös ruuan raaka-aineen tuottaja, jalostaja, kokki ja kauppias ovat ruuan kuluttajia. Erilaistuvien toiveiden ymmärtämiseksi tarvitaan tehokasta **kommunikaatiota ruokajärjestelmän toimijoiden kesken**, jotta tarjonta tyydyttäisi kysyntää. Tarvitaan myös **uudenlaisia yhteyksiä ja kontaktipintoja**. Osa kuluttajista hakee suoria yhteyksiä ruuan tuottajiin ja jalostajiin ja tästä syntyy **uudenlaisia jakelukanavia**, kuten ruuan nettikauppa ja torikaupan uusi tuleminen.

Tuotteiden sisällöstä ja ominaisuuksista on pysyvä viestimään ymmärrettävällä ja läpinäkyvällä tavalla. Pakkausmerkintöihin kiinnitetään entistä enemmän huomiota ja selvitetään, mitä mahdollisuuksia on yhtäältä niiden standardointiin ja toisaalta suomalaisille kuluttajille tärkeiden tietojen

sisällyttämiseen. **Alkuperän** yksiselitteinen merkintä nousee kuluttajien arvostuksissa korkealle. Tuottamisen ja kuluttamisen **vastuullisuus** on yksi tulevaisuuden kilpailutekijä ja siksi erityisen vastuullisuusmerkinnän sisällön kehittäminen ja käyttöönotto ovat selvitettäviä asioita (ks. myös luku 8). Vastuullisuuden eri ulottuvuudet – ruuan turvallisuus, ravitsemus, työhyvinvointi, taloudellinen vastuu, ympäristövastuu, eläinten hyvinvointi ja paikallisuus – pitää merkintää pohdittaessa ottaa tasavertaiseen tarkasteluun.

Kuluttamisen ohjauksen pitää tapahtua pääasiallisesti viestinnällä ja koulutuksella kuluttajien tietämystä ja osaamista jatkuvasti kehittäen. Toissijaisena, vaikka käytännön toteutuksen oikeudenmukaisuuden kannalta hankalana, nähdään **verotuksen keinot**, jossa **positiiviset kannustimet** ovat sanktioita tärkeämpiä, esimerkkinä hedelmien, vihannesten ja marjojen arvonlisäveron alentaminen (ks. myös luku 5).

Kuluttajien toiveena on **valinnanvara**, mikä haastaa tuotantopanosteollisuutta, alkutuotantoa, jalostusta, ruokapalveluja ja kauppa erilaistamaan valikoimiaan. Myös luomuruuan, lähiruuan, sesonkiruuan ja pk-yritysten tuotteiden pitäminen valikoimissa lisää erilaistumista. Jatkuvan tarjonnan varmistamiseksi ja logistiikkaongelmien voittamiseksi tarvitaan entistä tiiviimpää **yhteistyötä** pk-yritysten kesken. On myös tarpeen selvittää, miten hallinnollisten säädösten tulkintaa ja sovellusta voidaan eriyttää esimerkiksi yrityksen tuotannon määrän eli arvioidun riskin suuruuden perusteella.

Kilpailu ruokajärjestelmässä tarkoittaa sitä, etteivät nykytilanne ja -rakenteet ole sementoituja vaan uusia yrittäjiä, tuotteita ja kansainvälisiä toimijoita tulee alalle. **Järjestelmän eri osien tuottavuus ja kannattavuus riippuvat pitkälti osaamisesta ja siitä syntyvästä kilpailukyvyistä.** Raaka-aineiden ja tuotteiden hyvä hinta/laatu-suhde ratkaisee menestyksen.

TAVOITTEET	TOIMENPITEET	KUKA VASTAA?
Ruokajärjestelmän toiminnan lähtökohtana ovat kuluttajien tarpeet. Kaikki toimenpiteet arvioidaan ja perustellaan niiden vaikutuksilla ihmisten arkeen.	Jaetaan osaamista ja tietoa, verkostoidutaan. Seurataan ja analysoidaan jatkuvasti kulutusten muutoksia ennakoivia heikkoja signaaleja. Yhdistetään tuotteita ja palveluja kuluttajien arjen helpottamiseksi.	elintarvike- ja palvelualan ja kaupan yritykset yhteistyössä tutkimuksen, tuotekehityksen ja kuluttajien kanssa
Ruokajärjestelmämme on avoin ja läpinäkyvä. Siten suomalaiset kuluttajat luottavat järjestelmän toimintaan.	Viestitään ruoka-asioista avoimesti ja luodaan kuluttajille mahdollisuudet keskustella, tutustua ja vaikuttaa alan toimintaan.	maatalous, jalostus, kauppa, ruokapalvelut ja kuluttajat
Pakkausmerkinnät palvelevat kuluttajien tiedon tarpeita.	Kehitetään pakkausmerkintöjen sisältöä. Kehitetään merkintöjen ulkoasua, yhdenmukaisia tunnuksia ja standardeja. Parannetaan merkintöjen lukutaitoa. Hyödynnetään uutta teknologiaa.	EU, elintarvikealan ja sosiaali- ja terveysalan hallinto, alan toimijat (teollisuus, kauppa) sekä järjestöt
Kulutuksen ohjaamisessa käytetään sanktioiden sijaan kannustimia.	Otetaan käyttöön positiiviset verokannustimet kalalla, vihanneksilla, hedelmillä ja marjoilla (ks. myös luku 5). Mahdollisten veromuutosten taustalla on oltava perustellut ravitsemussuosituksen ja verotuksen tutkitut vaikutukset. Kotimaisilla ja ulkomaisilla tuotteilla on oltava yhdenmukainen vero-kohtelu.	poliittiset päättäjät
Ruokajärjestelmämme pystyy kilpailemaan samalta lähtöviivalta muiden maiden järjestelmien kanssa.	Suomalainen kilpailulainsäädäntö ja sen tulkinta ovat linjassa EU-direktiivien ja muiden EU-maiden vastaavien säädösten kanssa. Suomessa ei hallinnollisen säätelyn, kuten elintarvikelainsäädännön tulkinnoilla ja sovelluksilla aiheuteta kilpailuaseman heikentämistä muihin EU-maihin verrattuna.	elintarvikealan hallinto ja kilpailuhallinto
EU-maat voivat kilpailla samalta lähtöviivalta muiden maailman maiden kanssa.	Otetaan huomioon kauppapolitiikassa elintarvikkeisiin liittyvät EU:n korkeat standardit (esimerkiksi ympäristö ja ihmisoikeudet) niin, että myös tuontituotteilta vaaditaan samaa tasoa kuin EU:ssa.	EU:n kauppapolitiikasta vastaavat toimielimet
Pk-yritykset ovat tunnus-tettu ja arvostettu osa suomalaista ruokajärjestelmää.	Otetaan huomioon pk-yritysten lähtökohdat ja tarpeet säädöksiä valmisteltaessa. Poistetaan pk-yritysten markkinoillepääsyn esteitä. Arvioidaan pk-yritysten neuvontapalvelujen tila ja tehdään tarvittavat uudistukset.	kilpailuhallinto ja elintarvikealan hallinto kauppa ja pk-yritykset yhdessä ja keskenään elinkeinohallinto yhdessä pk-sektorin kanssa

Huippusuoritus perustuu huippuosaamiseen ja -innovaatioihin

Tavoitteeksi asetetaan, että **ruokasektori on kasvua vuonna 2030**. Tähän perusteita antavat muun muassa **Suomen luontaiset vahvuudet, kuten runsaat ja puhtaat maaperä- ja vesivarat sekä todennäköisesti ilmastomuutoksen myötä paranevat kasvuolosuhteet**. Ruokasektorin kasvun aikaansaamiseen tarvitaan koulutettuja osaajia järjestelmän joka portaaseen – myös koulutukseen, tutkimukseen, neuvontaan, hallintoon ja järjestöihin – tuotekehityspanostusta, huolenpitoa luonnonvaroista sekä sektorin ja sen toimijoiden arvostusta. Kun alaa arvostetaan ja sillä on **hyvä maine**, se myös houkuttaa osaavia työntekijöitä ja investointeja. Alan ammatteihin tähtäävän koulutuksen suunnittelu on tärkeää, samoin täydennys-, muunto- ja jatkokoulutus. Koulutustarpeen arviointia varten tarvitaan työvoimasuunnitelma vuoteen 2030, johon koulutuksen määrä ja laatu voidaan perustaa.

Tulevaisuuden globaalissa kilpailussa tutkimuksen ja kehitystyön pitää tavoitella **alan parempaa kilpailukykyä** – siis palvella suomalaisia kuluttajia palvelemalla myös vientimarkkinoita. Suomen ruoka-alalla on kansainvälistenkin arvioiden mukaan huippututkimusta (kuten ravitsemusasiat ja elintarvikehygieniat), mutta jatkossa on satsattava siihen, että tutkimuksesta **kehittyy innovaatioita ja että ne saatetaan tuotteiksi ja palveluiksi**. Tällä hetkellä esimerkiksi Tekesin rahoituksesta suhteettoman pieni osa kohdentuu elintarvikealan tutkimukseen ja kehitykseen niin yritysten kuin tutkimuslaitosten kautta. Kuluttajien tarpeiden ymmärtämiseen perustuva tutkimus- ja kehitystyö (T&K) pohjautuu **vahvaan perustutkimukseen**. Tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoitus on tällä hetkellä pirstaloitunut ja pienet hankkeet ovat hallinnollisesti raskaista niin rahoittajille kuin toteuttajillekin. Tarvitaan **laajempia kokonaisuuksia**, jotka johtavat pa-

rempiin tuloksiin ja varojen tehokkaampaan käyttöön (ks. myös luku 8).

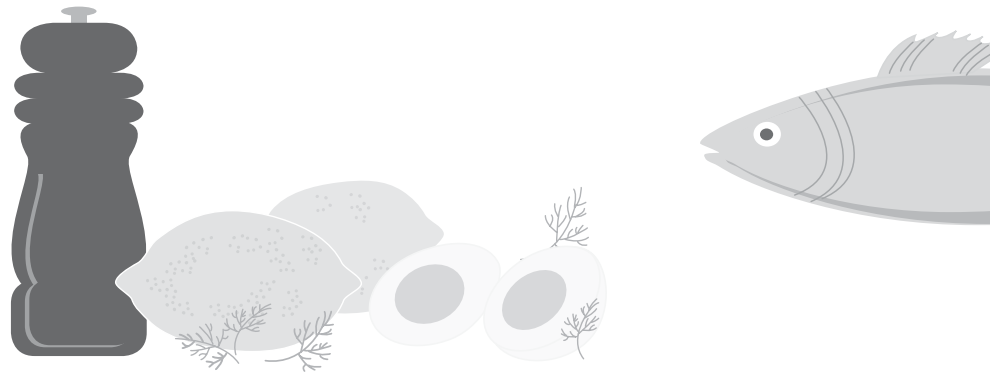
Tärkeäksi nousee ruokaan liittyvien **palvelujen ja palveluketjujen kehittäminen** – arkensa helpottamiseen kuluttajat hakevat yhä enemmän erilaisia palveluja. Ruokaa ja palveluja pitää tarkastella erityisesti käyttäjäystävällisyyden näkökulmasta, sillä pelkät tekniset yksityiskohdat eivät takaa menestystä.

Huippulaatuista ruokaa voi syntyä vain huippuosaamisesta. Tärkeää on **kiinnittää huomiota kuluttajien osaamiseen kaupan, ruokapalvelujen, jalostajien ja tuottajien osaamisen lisäksi**. Kuluttajien osaamisen kasvattaminen alkaa päiväkodeista ja koulusta, niin päiväkoti- ja kouluruokailusta kuin koulujen kotitulosopetuksesta.

Koko järjestelmässä tarvitaan **uutta osaamista** muun muassa tiedonhankinnassa ja -käytössä, verkostoitumisessa, innovatiivisessa tuotekehityksessä, markkinaosaamisessa sekä vastuullisen kulutuksen ja tuotannon eri ulottuvuuksien huomioimisessa. **Verkostoitumista** tarvitaan sekä alan eri tahojen ja toimijoiden kesken Suomessa että kansainvälisesti, esimerkiksi **koulutusyhteistyön aloittaminen Itämeren alueen valtioiden kesken**. Jotta alan tutkimukseen, koulutukseen ja neuvontaan saadaan järkeviä ja johdonmukaisia kokonaisuuksia, tarvitaan entistä parempaa yhteistyötä ja koordinaatioita eri viranomaisten ja alan toimijoiden kesken.

Maahanmuuttajien rekrytointi ruokasektorille tulee kasvamaan ja sen on oltava avointa ja eettisesti kestävä. Ulkomailta tulevat tarvitsevat usein omia heille räätälöityjä koulutuspaketteja.

TAVOITTEET	TOIMENPITEET	KUKA VASTAA?
<p>Ruokajärjestelmään liittyvässä T&K:ssa on kuluttajalähtöiset, yhteisesti valitut painopistealueet, tavoitteena maailmanluokan taso valituilla segmenteillä.</p> <p>Ruokajärjestelmän T&K-varat kanavoidaan nykyistä koordinoitummin ja alapystyy nykyistä paremmin hyödyntämään julkista innovaatorahoitusta, kuten Tekesin varoja.</p>	<p>Tehostetaan perus- ja soveltavan tutkimuksen välistä ja kummankin sisäistä koordinaointia.</p> <p>Kohdennetaan resurssit avainalueille, asetetaan mitattavat tavoitteet ja seurattavat mittarit.</p> <p>Parannetaan koko sektorin ja erityisesti pk-yritysten mahdollisuuksia hyötyä T&K:sta esimerkiksi verkostoitumisen ja tiedottamisen kautta.</p>	<p>opetusalan hallinto yhdessä elintarvikeopetusalan hallinto yhdessä elintarvikealan hallinnon ja alan yritysten ja järjestöjen kanssa</p> <p>Tekes ja yritysten kehittämisestä vastuussa olevat tahot yhdessä pk-yritysten kanssa</p>
<p>Tutkimus, tuotekehitys, koulutus ja neuvontapalvelut vastaavat tulevaisuuden tarpeita mukaan lukien liiketoiminta- ja markkinaosaaminen, innovaatiot sekä konseptointi.</p> <p>Kansainvälisyys on luontainen osa elintarvikesektorin liittyviä korkeakouluopintoja.</p>	<p>Arvioidaan palvelujen nykytilaa ja tarpeita koko järjestelmän ja sen eri osien näkökulmista, mikä edesauttaa järjestelmän toimintojen sisäistä synkronointia sekä yhteensovittamista sektorin muiden reunaehtojen kanssa. Edistetään innovatiivista ruokatuotteiden ja -palvelujen yhdistämistä uusiksi konsepteiksi koulutuksella ja eri toimijoiden välisellä yhteistyöllä. Vahvistetaan tulevaisuuden tarpeisiin fokusoitua tutkimusta, neuvontaa, koulutusta ja tuotekehitystä.</p> <p>Täsmennetään eri toimijoiden tehtäviä ja keskinäistä tehtävänjakoa.</p> <p>Selvitetään mahdollisuudet Itämeren alueen yhteisiin korkeakoulutason koulutusohjelmiin ja ryhdytään tarvittaviin toimiin.</p>	<p>elintarvikealan hallinto ja elinkeinohallinto yhdessä opetushallinnon ja ruokajärjestelmän muiden toimijoiden kanssa</p> <p>yliopistot, korkeakoulut, tutkimuslaitokset ja opetushallinto sekä alan ammattijärjestöt</p>
<p>Työvoimaa alan eri tehtäviin riittää tulevaisuudessakin ja alalle tulemisesta kiinnostuneet, myös maahanmuuttajat, löytävät omia odotuksiaan ja alan tarpeita vastaavaa koulutusta.</p>	<p>Kohennetaan ruokasektorin mainetta osavana tulevaisuuden alana toiminnan läpinäkyvyyden ja avoimuuden parantamisen ja keskusteluyhteyksien luomisen kautta.</p> <p>Tehdään kattava suunnitelma ruokajärjestelmän työvoimatärpeistä tulevaisuudessa ja sen perusteella suunnitelmat tarvittavan koulutuksen järjestämisestä.</p>	<p>kaikki ruokajärjestelmän toimijat</p> <p>opetus-, työvoima- ja elinkeino sekä maataloushallinto yhdessä alan järjestöjen kanssa</p>

Ruokajärjestelmä on ympäristön varassa

10

Ilmastomuutoksen mukana viljelyvyöhykkeet **muuttuvat Suomessa**, mikä vaikuttaa ruuan raaka-aineiden tuotantomahdollisuuksiin. Samalla erityisesti kasvinuojeluun liittyvät riskit kasvavat. Ilmastomuutukseen sopeutumisen kannalta edellytyksenä on kasvinjalostuksen toimivuus, myös geenimuuntelun käyttö. Suuri kysymys globaalissa biotaloudessa tulee olemaan **makean veden riittävyys ja laatu**. Veden riittävyyteen liittyvä **vesijalanjälkimitari** on parhaillaan kansainvälisesti muotoutumassa ja tulossa käyttöön. Tuonnin osalta vesikysymys tarkoittaa veden riittävyyden kannalta kriittisiltä alueilta tulevan tuonnin kriittistä tarkastelua. Vientiä ajatellen Suomen runsaat vesivarat hyödyntää suhteellisesti parhaiten sellainen tuotanto, jonka veden tarve on suuri, kuten kotieläintuotanto. Myös runsaat maa-alueet ovat Suomen etu kotieläintuotannossa. Karjankasvatukseen liittyvä nurmi on meillä edullisessa asemassa ja vahva nurmikierto ylläpitää ja parantaa maan orgaanisen aineksen pitoisuutta ja vedenläpäisykykyä, mikä rankkasateiden yleistyessä vähentää vesien kuormitusta. Nurmituotantoon liittyy myös kasvualustan muuntuminen hiilinieluksi, mikä linkittyy tilakokonaisuuksien ja tuotteiden hiilijalanjäljen muotoutumiseen.

Ruokajärjestelmän kaksi tärkeintä ja edelleen vahvistuvaa ympäristökuormitusmuotoa ovat globaali **ilmastovaikutus** ja alueellinen **vesistöjen ravinnekuormitusvaikutus**. Ilmastovaikutusten määrittäminen on jalostuksen ja kaupan ketjuissa helppoa, koska kasvihuonekaasujen tuotanto riippuu valtaosin energian käytöstä. Alkutuotannossa kasvihuonekaasujen mittaaminen ja hallinta on monta kertaluokkaa vaikeampaa eläinten tuotannon ja kasvualustojen päästöjen ennakoimattomuuden ja teknisesti vaativan seurannan takia. Suomessa erityispiirteenä on maatilakokonaisuus, johon yleensä liittyy hiilinieluinä toimivia metsäalueita. Tämä

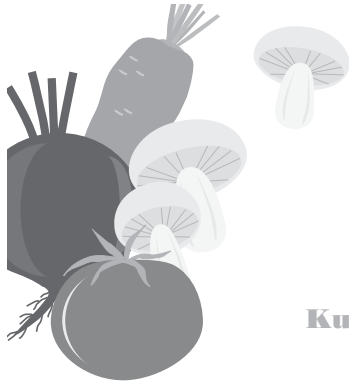
mahdollistaa päästöjen kompensatiota maatilansisällä. Ruokaketjun ilmasto-orientaation, ketjuun suuntautuvien vaatimusten ja globalisoituvan aseman vuoksi **ilmastovaikutus kannattaa nostaa ympäristölaatutekijäksi**. Hiilijalanjäljen määrittämistä koskevaa ohjeistoa ollaan standardoimassa sekä EU:n että kansainvälisellä tasolla. Ilmastovaikutusarvioiden kohdistuksessa käyttökelpoinen on **tuotantoketjun tuotekohtainen hiilijalanjälki**, joka on yhdistettävissä tuoteselosteeseen. Horisontaalisesti ruokajärjestelmässä voidaan käyttää **yrityskohontaista hiilijalanjälkeä**, joka sopii **maatilansisästä tuotettuun mittariksi** ja kriteeriksi ympäristöinvestointeja koskevissa tukitoimissa. Tuotekohtaiset ilmastovastuun seurantarjestelmät tulee rakentaa niin, että jokainen vaihe vastaa oman tuotteen/toimintansa hiilijalanjäljestä. Kansallisia tietojärjestelmiä on valmiina, mutta niihin tulee liittää kilpailutusmahdollisuuksia tukeva näkökulma.

Vesistökuormituksen merkitys ruokajärjestelmässä keskittyy raaka-ainetuotantoon. Vesistövaikutus, kuten hiilijalanjälkikin, korostuu pitkissä tuotantoketjuissa. Vesienuojeluun liittyvät maatalouden ohjelmat ovat keskittyneet yhtenäistettyihin tuotantopanorajoihin ja ympäristönsuojelutoimiin. Toimenpiteet ovat onnistuneet, mutta vaikuttavuutta ympäristössä on ollut vaikea todeta. Kun vesistökuormitus Suomessa kohdistuu järviin ja jokiin sekä Suomenlahteen ja Pohjanlahteen, maatalojen vesienuojelutoimet tulee mahdollisimman hyvin yhtenäistää vesipuidedirektiiviin ja Itämeren kunnan parantamiseen liittyviin tavoitteisiin. Tällöin toimenpiteiden **optimointi tapahtuu valuma-alueen tasolla ja tilatasolla**, jossa ympäristöohjelma tukee ympäristöinvestointeja. Tilatason järjestelmän rakentamiseen tarvitaan T&K -lisäresursointia. Tarvittaessa vesistövastuutukset konkretisoituvat kuluttajille tuotekohtaisina.

Ympäristömyötäinen kuluttajuus edellyttää varhais- ja aikuiskasvatuksen kehittämistä. Realistinen ympäristötietoisuus ja tuotteiden arviointi globalisoituvassa ruokajärjestelmässä edellyttävät kuluttajilta vahvaa perustietämystä ja kykyä kriittiseen tiedonhakuun ja tulkintaan. Koulu ja sosiaalinen media ovat tässä keskeisessä asemassa. Opetuksessa tulee yhdistää teoreettinen ja kokemuksellinen oppiminen ja **ruokajärjestelmän käyttö oppimisympäristönä**. Ruokaan liittyvä ohjaus tulee kiinnittää kuluttajien kokonaisuhyvinvointiin ja kulutusympäristöön. Ruuan hyvä maku, ravitsemuksellisuus ja kestävään tuotannon näkökulmat tulee pystyä

yhdistämään. Integroidun näkökulman toteuttamisessa **julkinen ruokapalveluala on keskeinen**. Sen ohjauksessa valtioneuvoston periaatepäätös kestävien valintojen edistämisestä julkisissa hankinnoissa ja kunta /seutukunta-kohtaiset ruoka- ja hyvinvointistrategiat ovat avainasemassa. Paikallisiin voimavaroihin pohjautuva **innovatiivinen toiminta on ruokaketjun yksipuolistumisen välttämätön vastavoima**. Paikallisella ja monipuolisella voimavarojen hyödyntämisellä on selvä yhteys paikalliseen ruokaturvan kestävyYTEEN ja tuotantoympäristön monimuotoisuuteen. Lähi- ja sesonkiruoka tukevat tätä ajattelua.

TAVOITTEET	TOIMENPITEET	KUKA VASTAA?
Ilmastomuutostilanteen hyödyntäminen täysimääräisesti.	Kehitetään tuotantojärjestelmiä ja kilpailukykyä muutosten suomien edellytysten ja uhkien mukaisesti (muun muassa innovatiivisen kasvinjalostuksen avulla). Kehittämisessä ensisijaisena on tuotannon maantieteellisen sijoittumisen joustavuus. Kehitetään makean veden ylivoimatilanne kilpailutekijäksi (vesijalanjälki) ja viennin edistäjäksi.	T&K -toimijat vastaavat kehittämisestä, ruokaketju toteuttamisesta, hallinto toiminnan varmistamisesta ja seurannasta. Tukijärjestelmät toimivat joustavana mahdollistajana ja kohdistavat ympäristötukea ympäristövastuullisuutta parantaviin investointeihin. T&K -organisaatiot sekä ruokaketjun yritykset vastaavat vesijalanjäljen käyttöönotosta.
Ilmastomuutoksen ehkäiseminen.	Otetaan ympäristö- ja ilmastouluottuvuus vahvemmin esille EU:n maatalouspolitiikassa; Suomi toimii aktiivisesti kokonaisu-näkemyksen varmistamisessa (maatila- ja ruokaketjukokonaisuus). Otetaan käyttöön tuotekohtaiset ilmastovaikutuksen mittarit, osaksi vastuullisuusvaatimuksia ja kansainvälistä kilpailukykyä.	T&K -toimijat sekä hallinto vastaavat peruskehittämisestä, ruokaketju mittareiden määrittämisestä ja standardoinnista kansainvälisenä yhteistyönä. Ketjun jokainen vaihe vastaa ja omistaa omat tietonsa; käyttöön tilakohtaiset ympäristöhallintajärjestelmät ja tuotekohtaiset elinkaarianalyysiin perustuvat mittarit.
Vesistökuormituksen vähentäminen.	Otetaan käyttöön vesipuitedirektiivin toteutuksen huomioon ottavat, tilakohtaiset vesiensuojelutoimenpiteet, tuloksena tilakohtainen kokonaiskuormitusmittari.	Hallinto huolehtii vesipuitedirektiivin toteutuksesta, T&K -toimijat ja neuvontajärjestöt tilakohtaisten ohjelmien ohjeistuksesta, ohjelmien toteutus tilakohtainen. Kukin ketjun toimija vastaa kuormituksen yritys-kohtaisesta ja mahdollisesta tuotekohtaisesta määrittämisestä ja omistaa ovat kuormituksen mittaamiseen liittyvät tietonsa.
Ympäristömyötäisen suomalaisen kuluttajuuden edistäminen/ toteuttaminen.	Otetaan ympäristövastuu osaksi kansallista ruokastrategiaa ja sen jatkona kehittyviä kunta-seutukunta-kohtaisia ruoka-hyvinvointistrategioita. Ympäristövastuullisuus otetaan julkisille ruokapalveluille asetettujen vaatimusten keskeiseksi osaksi. Kehitetään ruokaan liittyvää ympäristövastuullisuutta koulutuksessa ja julkisessa tiedotuksessa. Minimoidaan jätevirrat koko ketjussa, koska ruokahävikin estäminen on ympäristön kannalta 10 kertaa tehokkaampaa kuin ruokajätteen käsittely.	Ministeriöiden yhteiselin ruokastrategian toimeenpanoa ohjaavana, kunta-seutukunta-kohtaiset ravitsemus- ja hyvinvointistrategiat kansallisen strategian täydentäjinä. Kunnalliset yhteistyöjärjestöt ja yritykset vastaavat julkisten palvelujen ohjeistuksesta ja toteutuksesta. Koulu- ja aikuiskasvatustajärjestelmä vastaa ympäristötietoisuuden rakentamisesta.

Kunnon ateriat ja kiinnostus ruokaan terveellisen syömisen perusta

12

Tulevaisuuden uhaavia suuntauksia ravitsemuksen terveysvaikutusten kannalta ovat osaamattomuus ja vähenevä ajankäyttö ruuanlaittoon, yhteisten aterioiden väheneminen, napostelun lisääntyminen ja sokeripitoisten ruokien ja juomien käytön sekä alkoholinkäytön lisääntyminen. **Nämä ruokavalionmuutokset osaltaan selittävät ylipainon ja siihen liittyvien elintapasairauksien lisääntymistä. Tulevaisuuden terveysvisiossa onkin keskeistä ylipainon ehkäisy.** Ylipaino on monimuotoinen kokonaisuus ja vastaavasti ehkäisevien toimenpiteiden pitää keskittyä laajoihin kokonaisuuksiin terveellisessä syömiskäyttäytymisessä.

Yhä lisääntyvä ongelma ravitsemuksessa on ruuanlaiton ja selkeiden aterioiden väheneminen. Näiden tilalla on **lisääntyvä napostelu, pikaruokailu ja valmisruokien käyttö**, minkä seurauksena väestö etäännyttävä kauemmas ruuasta; sen alkuperästä ja itse ruuan valmistamisesta. **Kiinnostus terveelliseen ruokavalioon edellyttää kiinnostusta ruokaan ja ruokakulttuuriin ylipäättään.** Huomion kiinnittäminen ruuan muihinkin ominaisuuksiin kuin terveellisyteen johtaa myös terveellisempään syömiseen.

Ruokapalvelujen piirissä päiväkodeissa, oppilaitoksissa, työpaikoilla ja sairaaloissa on päivittäin 75 prosenttia suomalaisista, joten niiden merkitys sekä ravitsemuksellisesti että kasvatuksellisesti on huomattava. Tulevaisuudessa on **keskeistä turvata ja parantaa joukkoruokailun laatua** pitäen huoli siitä, että tarjolla oleva ruoka myös syödään. Esimerkiksi kouluruuan suosio on nyt laskussa. **Elämänrytmien muutokset ovat myös sekoittaneet perinteisiä ateriarytmejä**, minkä seurauksena napostelu on saanut sijaa. Tämän kehityksen pysäyttäminen ja kääntäminen on välttämätön terveellisen ruokavalion pohja. Toimenpiteet, jotka kannustavat rauhallisten ateria-

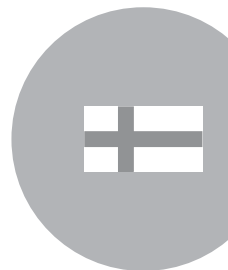
hetkien mahdollistamiseen ja joukkoruokailun aistinvaraisen ja ravitsemuksellisen laadun parantamiseen, ovat tarpeen.

Ravitsemussuosituksot eivät täyty Suomessa kaikilta osin ja etenkin **kasvien, hedelmien ja marjojen syömisessä jääme selvästi suosituksesta** ja sijoitumme eurooppalaisessa kulutusvertailussa heikosti. Ruokavalion terveysvaikutuksia arvioitaessa harvasta asiasta syömisen suhteen on yhtä suuri yksimielisyys kuin monipuolisesta ja runsaasta kasvien saannista. Näiden ruoka-aineiden käytön lisääntymiseen johtavia politiikkatoimia on Suomessa jo aloitettu muun muassa lasten ja nuorten osalta. **Jatkossa tavoitteena tulee olla väestötasolla entistä runsaampi, monipuolinen ja maittava kasvien käyttö.**

Suomalainen terveysviestintä on ollut perinteisesti vahvaa ja suomalaisten **kiinnostus ruokavalion terveysvaikutuksiin on eurooppalaisessa vertailussa erinomainen.** Viestinnän siirtyessä yhä enemmän verkkoon, vuorovaikutteisuuden vaatimuksen kasvaessa ja erikoisruokavalioiden lisääntyessä julkisen viestintä ei ole kuitenkaan vastannut kasvavaan kiinnostukseen terveellisen syömisen vaihtoehdoista. Seurauksena **julkisen ravitsemusviestintä on menettänyt uskottavuuttaan ja vaikuttavuuttaan.** Nykyisellään viestintä on jakaantunut julkisten toimielinten ja kolmannen sektorin intressialueittain eikä kokoavaa ruokaan liittyvää informaatiolähdettä ole. Jatkossa **tarvitaan vastuutaho, jonka päätoimena on keskittää ruokaviestintää ja tarjota tietoa ruuan terveellisyyteen, vastuullisuuteen ja ympäristöön liittyvistä vaikutuksista ajanmukaisella tavalla aktiivisesti ja vuorovaikutteisesti.**

TAVOITTEET	TOIMENPITEET	KUKA VASTAA?
Ruuan alkuperän ja ruuanlaiton kiinnostuksen ja arvostuksen lisääminen.	<p>Lisätään/integroidaan kotitalousopetuksen ja terveystiedon oppisisällöt vahvemmin osaksi koulun toimintaa, aloitetaan kotitalousopetus jo ala-asteella.</p> <p>Liitetään ruokakasvatus osaksi opettajainkoulutusta ja sisällytetään kouluruokailu osaksi opettajien työtä.</p> <p>Lisätään ruuan ja ruokakulttuurin arvostusta ja kiinnostusta lisääviä oppisisältöjä opetussuunnitelmiin varhaiskasvatuksessa sekä perusopetuksessa.</p> <p>Aktivoidaan päivähoitolapsia ja koululaisia osaksi kouluruokailun valmistamista ja tarjoilua, vahvistetaan myös ruuan itse ottoa mahdollisuuksien mukaan.</p> <p>Vahvistetaan ruokien alkuperä- ja tuotantotapamerkintöjä ja niiden läpinäkyvyyttä.</p> <p>Vahvistetaan lähiruokaa osana julkista ruokapalvelua -> paikallisen ja sesonginmukaisen ruuan arvostaminen.</p>	<p>opetushallinto</p> <p>opetushallinto</p> <p>opetushallinto, kunnat, järjestöt</p> <p>elintarvike- ja opetushallinto, kunnat</p> <p>EU ja elintarvikehallinto yhdessä tuotantoketjun kanssa</p> <p>kunnat, paikalliset tuottajat ja jalostajat</p>
Tasaiseen ateriarhythmiin sekä rauhallisiin ja sosiaalisiin ateriatilanteisiin kannustaminen.	<p>Varmistetaan joukkoruokailun - etenkin päiväkotijärjestelmän - ja kouluruuan sekä vanhusten ruuan - aistinvaraisen ja ravitsemuksellisen laadun toteutuminen Suomessa.</p> <p>Parannetaan kouluruokailun laatua ja rahoitusta tavoitteena lisätä kouluruokaa syövien oppilaiden määrää.</p> <p>Varmistetaan joukkoruokailun sopiva ajoitus (päiväkodit, koulut, sairaalat, vanhainkodit). Tarjotaan välipalaa kouluissa pitkän koulupäivän aikana.</p>	<p>sosiaali- ja terveyshallinto sekä opetushallinto ja kunnat</p>
Vihannesten, hedelmien ja marjojen kulutuksen lisääminen.	<p>Käytetään hintapoliittisia ratkaisuja kasvien kuluttajahinnan alentamiseksi ja saannin helpottamiseksi vähävaraisille (ks. myös luku 2).</p> <p>Tarjotaan päivittäinen hedelmä osana varhaiskasvatusta ja perusopetuksen välipalajärjestelmää.</p> <p>Edistetään vihannesten, hedelmien ja marjojen menekkiä.</p>	<p>poliittiset päättäjät, verohallinto</p> <p>elintarvike- ja opetushallinto, kunnat</p> <p>elintarvikehallinto, tuottajat, jalostajat, kauppa, järjestöt</p>
Ruuan ravitsemuksellisuus-, alkuperä- ja tuotantotapa-informaation keskitetty tarjoaminen julkisen sektorin koordinoimana.	<p>Luodaan palvelu, joka aktiivisesti ja päivittäin tuottaa aiheen tietoa ja sisältöä ja kykenee vuorovaikutteiseen keskusteluun kansalaisten kanssa.</p>	<p>sosiaali- ja terveys- ja elintarvikehallinto yhdessä</p> <p>käytännön toteutus ulkoistetaan</p>

Kannustavaa ja vaikuttavaa maatalouspolitiikkaa tarvitaan jatkossakin

14

Tulevaisuuden ruoka ja sen raaka-aineet kulkevat enenevästi yli kansallisten rajojen. **Kasvavaa tuontia vastaan Suomella on oltava tarjolla korkean jalostusarvon vientituotteita.** Kilpailukykyisyys on suomalaisen elintarviketuotannon ja -teollisuuden säilymisen ehto. Se tarkoittaa muun muassa **kykyä vastata kuluttajan tarpeisiin ja toiveisiin oikeahintaisilla, laadukkailla ja turvallisilla tuotteilla.** Tämä vaatii markkinoiden perusteellista tuntemista sekä kotimaassa että vientimaissa. Kilpailukykyisyys edellyttää, että suomalaiset ruokaketjun osaset voivat toimia samoin kilpailuehdoin kuin ulkomaiset kilpailijansa.

EU valmistautuu parhaillaan uudistamaan maatalouspolitiikkaansa seuraavaa rahoituskehyskautta 2014–2020 varten. Yhteinen maatalouspolitiikka EU:ssa säilyy myös tämän jälkeen. Maailman ruuan tuotantoon liittyvät lukuisat epävarmuustekijät, yhteismarkkinoiden toimivuus sekä eurooppalaisten kuluttajien halu syödä turvallista ja korkealaatuista ruokaa ovat tekijöitä, joiden vuoksi EU:n maatalouspolitiikasta päätetään jatkossakin yhteisön tasolla. **On tärkeää, että EU huolehtii maatalouspolitiikan riittävästä rahoituksesta myös tulevaisuudessa.** Mikäli riittäviä taloudellisia resursseja ei ole, tuotantodellytykset erityisesti vaikeissa tuotanto-oloissa, kuten Suomessa, käyvät mahdottomiksi. EU:n maatalouspolitiikalle asetetut perustavoitteet (*maatalouden tuottavuuden lisääminen, maatalousväestön kohtuullisen tulotason takaaminen, markkinoiden vakauttaminen, elintarvikkeiden saatavuuden varmistaminen, elintarvikkeiden kohtuulliset kuluttajahinnat*), jotka kirjattiin jo EY:n peruskirjaan ja vahvistettiin 2009 Lissabonin sopimuksessa, ovat jatkossakin tärkeitä. Maailman muutos ja maatalouden haasteet asettavat maatalouspolitiikalle myös muita tavoitteita, mutta mainitut perustavoitteet ovat yhä ajantasaisia.

EU on maailmanlaajuisesti suuri elintarvikkeiden tuoja ja viejä. Pitämällä omat maatalousmarkkinat tasapainossa ja toimivina yhteisö osallistuu parhaiten koko maailman elintarvikemarkkinoiden vakauttamiseen ja erilaisten ruokakriisien ehkäisyyn. EU:n on huolehdittava omasta ruuan tuotannostaan ja osallistuttava merkittävällä tavalla myös koko maailman ruokaturvan ylläpitoon. **Maatalouden tuottavuuden lisääminen on maatalouspolitiikan merkittävä tavoite.** Suomen maataloudessa tuotavuutta kyetään lisäämään erityisesti rakennekehityksen, uusien investointien, uuden teknologian ja osaamisen avulla sekä huolehtimalla maatalouden työvoiman saatavuudesta. Jatkossa tarvitaan myös uudenlaisia riskinhallinnan mekanismeja tasoittamaan poikkeuksellista vaihtelua tuotannon määrässä ja hinnoissa.

Tulevaisuuden maatalouspolitiikan on huolehdittava **ruuan turvallisuuden ylläpitämisestä** ja edelleen kehittämisestä. Samoin on **huolehdittava eläin- ja kasvitautien leviämisen ehkäisystä sekä tuotantoeläinten hyvinvoinnista.** Muuta maailmaa korkeammat standardit tuovat eurooppalaisille tuottajille lisää kustannuksia. EU:n maatalouspolitiikassa tarvitaan välineitä, joilla kilpailutilannetta EU:n ja maiden maiden tuotannon välillä kyetään tasaamaan. Samalla EU:lta edellytetään aktiivisuutta esimerkiksi WTO:ssa niin, että eurooppalaiset vastuullisuuskriteerit otetaan käyttöön muuallakin ja EU:hun tuodut elintarvikkeet täyttävät samat ehdot kuin EU:ssa tuotetut. **Ympäristön huomioon ottaminen ja ravinteiden kierrätyksen tarve** korostuvat entisestään. Suomessa on perusteltua pitää kiinni pääasiassa EU:n yleisistä ruuan turvallisuusnormeista ja niiden ohjeistuksen, sovelluksen ja valvonnan pitää olla yhdenmukaisia koko EU:ssa. Poikkeuksen tässä muodostaa salmonella, jonka torjunnassa Suomen on perusteltua pitää oma valvontaohjelma.

Suomen maatalouden kannalta on erityisen tärkeää, että EU:n maatalouspolitiikkaan sisältyy jatkossakin järjestelmiä, joilla voidaan tasata luonnonolosuhteista johtuvia eroja EU:n sisällä. Suomen sijainnista seuraa, että kasvinviljelyssä meillä ei nykyteknikalla päästä samoihin hehtaarisatoihin kuin pitkän kasvukauden maissa. Luonnonolosuhte-erot näkyvät satotaseroina ja korkeina yksikkökustannuksina. Tämä pätee strategian tarkasteluvälillä, jolloin ilmastonmuutos vasta alkaa vaikuttaa tuotanto-

oloihin. Pitkällä aikavälillä Suomen asema maatalousalueena vahvistuu Euroopassa. Kotieläintuotannossa samat tekijät, kuten lyhyt laidunkausi ja pitkä talvi, nostavat tuotantokustannuksia. Niitä lisäävät myös Suomen harva asutus ja pitkät etäisyydet. Korkeiden kustannusten vuoksi Suomen maataloudelle on hyvin tärkeää, että ammattitaitoa ja tuotantoa kannustavat elementit sisältyvät myös tulevaisuuden maatalouspolitiikkaan.

TAVOITTEET	TOIMENPITEET	KUKA VASTAA?
EU:ssa säilyy yhteinen maatalouspolitiikka vielä 2014–2020 jälkeenkin ja Suomen maatalouden toimintaedellytykset turvataan yhteisen maatalouspolitiikan kehityksessä.	Suomi ajaa aktiivisesti: a. vahvan yhteisen maatalouspolitiikan säilyttämiseen ja sen riittävään rahoitukseen tähtäävää kehitystä unionissa. b. luonnonolosuhteita tasoittavien ja laadukkaaseen tuotantoon kannustavien politiikkavälineiden sisällyttämistä EU:n maatalouspolitiikkaan (LFA-tuet, kansalliset tukijärjestelmät). c. EU:n korkeiden tuotantostandardien huomioon ottamista maatalouden kauppapolitiikassa.	Suomen poliittiset päättäjät, maatalousalan hallinto, kauppapolitiikasta vastaavat viranomaiset ja EU:n toimielimet
Osaamisen kehittäminen maataloudessa.	Tarkistetaan koulutuksen, tutkimuksen ja neuvontapalveluiden rakenteita ja kohdennetaan voimavaroja kysyntä- ja markkina-lähtöisesti. Turvataan koulutus-, tutkimus- ja neuvontapalvelujen saatavuuden perusedellytykset koko maassa esimerkiksi hakemalla uusia malleja palvelujen (kuten tuotekehityspalvelujen) tuottamiseen.	tutkimuksesta ja opetuksesta vastaava hallinto, maataloushallinto, yrityskehityksestä vastaavat viranomaiset, tutkimuksen, koulutuksen ja neuvontapalvelujen toimijat, maatalouselinkeino
Tuottavuuden kasvattaminen Suomen maataloudessa.	Toteutetaan maataloudessa tarvittavat investoinnit ja otetaan käyttöön uutta teknologiaa, mikä edellyttää mm. aktiivista maatalouden rakennepolitiikkaa ja sen rahoitusta. Turvataan osaavan työvoiman saatavuus maataloudessa. Mahdollistetaan tilusjärjestelyt ja perusparannukset maataloudessa.	maataloushallinto, työvoimahallinto, maatalouden rahoitusorganisaatiot, maatalouselinkeino työvoima-, opetus- ja maataloushallinto maataloushallinto, maatalouselinkeino
Kestävän kehityksen periaatteiden, joilla vastataan vesiensuojelutavoitteeseen, ilmastonmuutokseen sopeutumiseen sekä torjumiseen, huomioon ottaminen maataloustuotannossa.	Suunnitellaan ja toteutetaan tuotannon kestävyttä kannustavat ja tehokkaat maatalouden ympäristöohjelmat, jotka korostavat suhteelliseen luonnonvaraettuun perustuva kilpailukykyä (ks. myös luku 4).	EU:n toimielimet, maatalous- ja ympäristöhallinto, maatalouselinkeino yhdessä tutkimuksen, koulutuksen ja neuvonnan kanssa

Huoltovarmuus takaa ruoan saannin

Maailman ruokaturvaan liittyvien suurten haasteiden ja epävarmuustekijöiden vuoksi huoltovarmuuskäsitteitä on korostettava EU:n tulevassa elintarvikepolitiikassa. **Ruuan saatavuuden varmistaminen** kuuluu EU:n perustavoitteisiin ja siten EU:n on panostettava suunnitelmalliseen varautumiseen koskien koko elintarvikesektorin toimivuutta myös erilaisissa vakavissa häiriötilanteissa.

Ruokaturva toteutuu Suomessa, kun ruokaa on saatavilla riittävästi kaikkien suomalaisten tarpeisiin ja kun ihmisillä on myös varaa ja mahdollisuus sen hankkimiseen. Huoltovarmuusjärjestelyjen kautta varmistetaan, että ruokaa riittää myös poikkeuksellisissa tilanteissa. Kulutuksen ja tuotannon globaalit muutokset ja markkinoiden epävakaisuus lisäävät tarvetta ruuan riittävyyden varmistamiseen kaikille kansalaisille kaikkina aikoina. Valtion hallinnoiman **huoltovarmuusjärjestelmän** tavoitteena on väestön turvallisuuden ja toimeentulon sekä yhteiskunnan toimivuuden säilyttäminen vakavien häiriöiden ja poikkeusolojen aikana. Elintarvikealalla **huoltovarmuuden perustan muodostaa kilpailukyinen kotimainen ruokajärjestelmä** mukaan lukien riittävä ja kilpailukyinen kotimainen maataloustuotanto. Huoltovarmuuden ylläpito ei kuitenkaan voi olla elinkeinopolitiikan yksinomainen peruste.

Toimivan maatalouden, jalostusteollisuuden ja kaupan lisäksi tarvitaan infrastruktuuriin ja tietoliikenteen toiminnan varmistamista sekä energian, veden ja erilaisten palvelujen jatkuvaa saantia, samoin kuin osaavan työvoiman saatavuutta ketjun eri vaiheisiin. **Ruuan tuotantoketjut ovat riippuvaisia kansainvälisestä kaupasta**, vaikka omavaraisuutemme monissa raaka-aineissa onkin korkea. Merkittävä osa ruokaketjun tarvitsemista tuotantopanoksista, koneista ja laitteista on kuitenkin tuontitavaraa. Siten tarvitaan **kytkeytymistä maailmanmarkkinoihin** ja yh-

teistyötä useamman kuin yhden tavarantoimittajan kanssa. Nykyistä **riippuvuutta tuontirehuvalkuudesta on mahdollista vähentää** lisäämällä kotimaista tuotantoa. Tämä mahdollistaa myös nykyistä paremman salmonellakontrollin ja kasvinvuorottelun.

Huoltovarmuuden turvaamiseksi pidetään **yhden vuoden strategisia varastoja** elintarvikeviljasta. Lannoitteisiin tarvittavan ammoniakkin saannin turvaamiseksi on tehty järjestelyjä ja muidenkin kriittisten tuotantopanosten saatavuutta on varmistettu varastoinnilla. Huoltovarmuuskeskus tukee myös kotimaista kasvinjalostusta ja siementuotantoa strategisesti tärkeiltä osin hyvän kasvinlisäysaineiston saannin varmistamiseksi. **Huoltovarmuuteen tarvitaan siten julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuutta ja työnjakoa**, joka toimii Suomessa hyvin.

Kotimaista kasvinjalostusta on kehitettävä, koska Suomen oloihin sopivia lajikkeita ei jalosteta muualla. Biotekniikka on tarpeellinen kasvinjalostuksen työväline. Vuonna 2030 biotekniikka ei ole samaa kuin tänään, koska tutkimus menee koko ajan eteenpäin. Biotekniikkaosaamista, kuten geeniteknikka on tärkeää saada myös julkisesti rahoitetun tutkimuksen piiriin, jottei siitä tule vain harvojen kansainvälisten yritysten omaisuutta ja jotta alaan liittyvässä tutkimuksessa säilyy avoimuus ja läpinäkyvyys. Ilmastomuutos voi aiheuttaa tarpeen reagoida nopeastikin muuttuviin olosuhteisiin ja **biotekniikalla jalostusta voidaan vauhdittaa**. Koska jalostustyö ja uusien lajikkeiden hyväksyttämismenetelmät ovat hitaita, on liikkeelle lähdettävä heti. GM-lajikkeiden käyttöön ja niistä tehtyjen tuotteiden kauppaan pätee periaate: **vapaus valita, oikeus tietää**. Mahdollisuus GM-vapaaseen tuotantoon on turvattava niille, jotka tämän vaihtoehdon haluavat valita. On varmistettava riittävä **tieteellinen asiantuntemus** niin EU:n tasolla kuin kansallisesti, jotta

geeniteknikan käytön vaikutuksia pystytään arvioimaan.

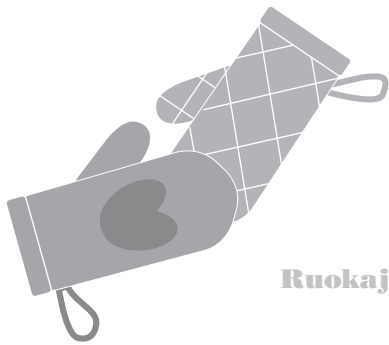
Koska elintarvikkeiden huoltovarmuus perustuu yhä entistä enemmän kotimaiseen tuotantoon ja sen jalostamiseen

ja jakeluun ja toisaalta kansainväliseen kauppaan, tuontipanoksiin ja niiden saannin varmistamiseen, **ei ole mahdollista määrittää huoltovarmuuden kannalta välttämätöntä elinkaarista eikä tuotekoh- taista omavaraisuutta tai kotimaisuusastetta.**

TAVOITTEET	TOIMENPITEET	KUKA VASTAA?
Edellytykset kotimaisen elintarviketalouden kilpailukykyiselle toiminnalle eli huoltovarmuuden perustalle ovat olemassa. Ruokajärjestelmä on sopeutumiskykyinen ja ennakoii sekä korjaa toimintaansa ympäristön muutosten mukaisesti.	Edistetään maatalous- ja elintarvik politiikkaa, jotka luovat edellytykset maatalojen ja jalostusyritysten kannattavalle toiminnalle. Tarvitaan myös maaseutupolitiikkaa, jotta toimintaedellytykset, kuten infrastruktuuri ja palvelut, säilyvät maaseudulla.	julkinen sektori yhteistyössä alan toimijoiden kanssa
Suomessa on toimiva, vähintään nykyisen tasoinen huoltovarmuusjärjestely, joka perustuu yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyöhön ja kumppanuuteen.	Ylläpidetään nykymuotoista varainkeruujärjestelmää huoltovarmuuden kustannusten kattamiseen. Selvitetään entisestään hajautetun varastoinnin mahdollisuuksia. Selvitetään valtakunnallisen huoltovarmuuden lisäksi myös alueellista huoltovarmuutta.	lainsäädäntövastuu TEM:llä ja eduskunnalla, toimeenpanovastuu jaettu huoltovarmuuskeskuksen ja eri ministeriöiden sekä kaupan, teollisuuden ja alkutuotannon kesken
Kotimainen kasvinjalostus tuottaa muuttuviin olosuhteisiin ja vaatimuksiin soveltuvia kasvilajikkeita.	Turvataan riittävä rahoitus kasvinjalostukselle ja ohjataan sen toimintaa tulevia tarpeita ennakoiden. Mahdollistetaan tarvittavien menetelmien, kuten biotekniikan käyttö tutkimuksessa ja jalostuksessa.	maataloushallinto ja kasvinjalostusta tutkivat ja harjoittavat tahot
Rehuvalkuisolomavaroisuus on nostettu nykyisestä noin 15 prosentista 50 prosenttiin.	Kohdennetaan tutkimusta, tuotekehitystä ja neuvontaa. Varmistetaan tarvittavat investoinnit, kuten bioenergiainvestoinnit. Vahvistetaan ketjun sisäistä keskustelua mahdollisuuksista ja esteistä ja haetaan niihin ratkaisuja.	rahoitukseen liittyen VM, maataloushallinto ja energia-alan hallinto yhdessä tutkimuksen, neuvonnan, panostoimittajien ja alkutuotannon kanssa
Riippuvuutta tuontienergiasta maataloilla on laskettu 50 prosentilla.	Jatketaan ja kehitetään jo käynnistyneitä maatalojen energiaohjelmia. Selvitetään biopolttoainetuotannon reaalit mahdollisuudet ja tehdään tarvittavat päätökset. Kierrätetään ravinteita tehokkaasti säilyttämällä kuitenkin ruuan turvallisuuden korkea taso.	rahoitukseen liittyen VM, energia-alan ja maataloushallinto yhdessä tutkimuksen, neuvonnan, panostoimittajien ja alkutuotannon kanssa

Ruokajärjestelmän sisäinen yhteistyö hakee uusia avauksia

Suomessa ruokajärjestelmän **toimintaympäristön etu on pienuus ja toinen toisensa tunteminen**, mikä jo luontaisesti edesauttaa yhteistyötä. Silti meilläkin on tarpeen tarkastella järjestelmän eri toimijoiden asemaa ja neuvotteluvoimaa suhteessa toisiin toimijoihin. Tarve tähän on todettu myös koko EU:n tasolla.

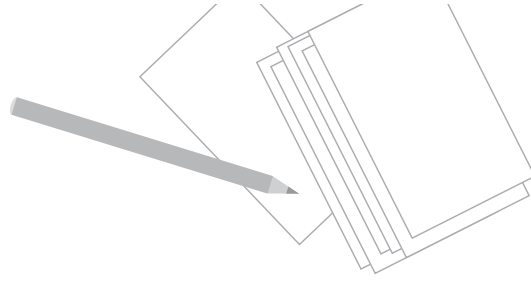
Lähtökohtia yhteistyölle ovat maatalouden ja teollisuuden pärjäämisen yhteys, samoin kaupan ja kuluttajan yhteys. Raamit sisäiselle yhteistyölle asettaa kilpailulainsäädäntö. **Yrityksillä itsellään on vastuu kilpailukyvyistä, mutta viranomaisten ei tule asettaa EU-lainsäädäntöä tiukempia vaatimuksia tai tulkintoja.** Pk-yritysten erityisongelmat tunnustetaan ja niiden kohdalla voidaan tehdä erityisjärjestelyjä esimerkiksi kohdennettavien tukien muodossa ja hankinta- ja jakelijärjestelmien kehittämisessä. Erityistä ruokasektorin **pk-yritysten asioiden hoitoon ja neuvontaan keskittyvää asiamiestä/palvelupistettä on tarpeen harkita.**

Ruokajärjestelmän sisäisen keskustelun lisäämiseen on tarvetta. Monet kuluttajat ovat etäännyneet ruuan tuottamisesta ja matkasta lautaselle. Julkinen keskustelu ja tiedotusvälineet helposti keskittyvät esiintyviin ongelmiin tai tulevaisuuden uhkakuvien maalailuun. Ruokajärjestelmän yhteisesti pohdittavia asioita on, miten järjestelmän eri osat, mukaan lukien kuluttajat, saataisiin parempaan keskinäiseen keskusteluyhteyteen ja miten saataisiin luotua uudelleen jo katkenneita yhteyksiä kuluttajien ja ruuan tuotannon välille. **Ruokajärjestelmälle on tärkeää, että eri osien välillä ja osien sisällä vallitsee luottamus.** Silloin pystytään sopimaan yhdessä strategisista tavoitteista ja niiden toteuttamisesta. Luottamuksen rakentamiseen tarvitaan läpinäkyvää informaation kulkua ja ymmärryksen lisäämistä.

Suomalaisen ruokajärjestelmän tulee **luoda kuluttajalle asti näkyvä jäljitettävyy- ja vastuullisuusketju**, jota ei vielä tähän mennessä ole toteutettu. Kuluttajat kuitenkin haluavat tietää yhä enemmän ruokansa tuotantotavasta ja alkuperästä. Siksi rakennetaan jäljitettävyysojärjestelmä, joka samalla toimii suomalaisen vastuullisen tuotanto-, jalostus- ja jakelutavan todentavana järjestelmänä. Tällainen järjestelmä on välttämätön vientiä ajatellen; hyvin toimivana se on kilpailuetu. Mukanaolo järjestelmässä toimii yhtenä kilpailuskriteerinä julkisissa hankinnoissa. Asiasta tiedottamiseen on käytettävissä niin kansallisia kuin EU:n menekinedistämisvaroja.

Suomen kannalta on tärkeää, kuka omistaa yrityksiä, koska sillä on vaikutusta muun muassa tuotteiden hankintapäätöksiin. Strateginen kansallinen omistajuus on siten ymmärrettävää ja hyväksyttävää.

Ruokajärjestelmään kohdistuu julkista ohjausta, kuten säädöksiä ja rahoitusta, useilta eri hallinnonaloilta. **Jatkossa on tärkeää parantaa ruokaan liittyvien politiikkojen ja niiden toteuttamisen koordinoitua.** Tavoitteena uusilla järjestelyillä on virtaviivaistaa ruokapolitiikkaa valtionhallinnossa ja eri toimijoiden kesken. Tähän kuuluu erilaisten esimerkiksi **tutkimus- ja kehittämismäärärahojen nykyistä parempi ohjaus sekä yhdistäminen laajemmiksi kokonaisuuksiksi** (ks. myös luku 3). Tarvitaan myös säädosvalmistelun ja budjetoinnin parempaa koordinaatiota ja johdonmukaisuutta eri hallinnonalojen kesken ruokapolitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi. Nyt toiminnassa olevia rakenteita ja toimielimiä on tarkasteltava kriittisesti ja tarpeettomiksi käyneitä on voitava lakkauttaa.

TAVOITTEET	TOIMENPITEET	KUKA VASTAA?
<p>Ruokastrategia on kansallisen tason strateginen hanke, joka antaa raamit tulevaisuudessa tehtävälle ruokajärjestelmän kehittämistyölle.</p> <p>Ruokastrategiaa päivitetään muuttuvan toimintaympäristön mukaiseksi. Tämä edellyttää muutosten ennakoitua, seuranta- ja analysointia ja tarvittaessa nopeaakin reagointia.</p> <p>Ruokajärjestelmää koskevaa päätöksentekoa ja päätösten toimeenpanoa koordinoidaan nykyistä paremmin valtionhallinnossa. Myös ruoka-alan toimijat – kuluttajat, kauppa, ruokapalvelut, jalostus ja tuottajat – ovat osa uusia rakenteita.</p>	<p>Perustetaan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ruokapoliittinen ministeriryhmä, joka kokoontuu 1-2 kertaa vuodessa. Sen tehtävänä antaa ruoka-asioihin liittyvää poliittista ohjausta sekä käsitellä säädös- ja budjetti-asioita. 2. Ruokapoliittinen virkamiestyöryhmä, jossa on edustus ruokakäsymyksiä hallinnoivilta aloilta (kuten MMM, TEM, STM, OKM, YM, VM). 3. Ruokapoliittikan neuvottelukunta, jossa on mukana hallinto ja alan toimijoiden edustus (laajennettu versio äskettäin nimitetystä Elintarvikeketjun neuvottelukunnasta, jolle annetaan myös laajennettu mandaatti). 4. Muutaman hengen sihteeristö tai muu organisatorinen järjestely koordinoivana ja toimeenpanevana elimenä. <p>Vähennetään olemassa olevia ja uudesta organisoinnista aiheutuvia päällekkäisyyksiä hallinnossa.</p> <p>Annetaan selonteko eduskunnalle ruokapoliittikan edistymisestä kerran hallituskaudessa.</p>	<p>valtioneuvosto ja sektoriministeriöt sekä kuluttajat, kauppa, ruokapalvelut, jalostus ja alkutuotanto</p>
<p>Kotimaisella ruualla on ruokaketjun toimijoiden yhteisesti suunnittelema, hyväksymä ja toteuttama jäljitettävyyss- ja vastuullisuusjärjestelmä, jota auditoidaan ulkoisesti. Siitä kertovat merkinnät, jotka viestivät kuluttajalle vastuullisuuden ulottuvuuksista. Järjestelmä on avoinniin, että vastuullisuudelle käytettävät kriteerit ovat julkisia. Järjestelmä tuo kilpailuetua ja vastaa viennin vaatimuksiin. Kotimaisesta ruuan tuotannosta vähintään 75 % on mukana järjestelmässä.</p>	<p>Lähdetään liikkeelle valittujen pilottituotannonalojen ja -yritysten kanssa. Niille kehitetään vastuullisuuden kriteeristö, joka kattaa ko. tuotteiden kannalta relevantit vastuullisuuden ulottuvuudet.</p> <p>Kehitetään menetelmät tuotantotapojen todentamiseen olemassa olevien tiedonkeruu- ja kirjausjärjestelmien pohjalta.</p> <p>Suunnitellaan ja sovitaan merkinnät ja tiedotuksen keinot, joilla järjestelmästä viestitään kuluttajille.</p> <p>Järjestetään järjestelmän puolueeton auditointi.</p>	<p>elintarvikehallinnon rooli on mahdollistaa järjestelmän syntyminen ja kehitys, mutta vastuu suunnittelusta ja toteutuksesta on alkutuotannolla, jalostuksella ja kaupalla</p>

Entäpä jos?

Pohtiessaan tulevaisuutta ruokastrategiaryhmä on lähtenyt tietyistä oletuksista ruokajärjestelmän toimintaympäristön kehittymisen suhteen. Asioita voi kuitenkin tapahtua myös odottamattomasti. Tällaisia äkillisiä muutoksia voivat olla esimerkiksi

- ❖ ilmastonmuutoksen ennakoitua nopeampi ja rajumpi kehitys ja siihen liittyvä mahdollinen ympäristöpakolaisuus
- ❖ tuhkapilvien aiheuttamat katkokset lentoyhteyksissä tai niiden ilmastoa viilentävä vaikutus
- ❖ jonkun poliittisen kriisin kärjistyminen
- ❖ kasvi- tai eläintautiepidemian nopea leviäminen
- ❖ ihmisille vaarallisen pandemian syntyminen
- ❖ ydinlaskeuma jossakin päin maailmaa.

Mahdollista on toki myös, että Suomessa syntyy sellainen ruokajärjestelmään liittyvä innovaatio, joka moninkertaistaa viennin mahdollisuudet. Silloin kysymykseksi nousee, onko meillä riittävästi osaamista ja kykyä kaupallistaa innovaatio sekä mahdollisuudet riittävän volyymin tuottamiseen, jotta tilaisuuteen voidaan tarttua.

Maailmaa on mahdotonta suunnitella 20 vuotta eteenpäin. Myös ruokasektori on dynaaminen ja alituisessa muutoksessa. Siksi ruokastrategiaan tarvitaan jatkuvaa päivitystä, koska strategia ei ole projekti vaan prosessi. Tätä tarkoitusta varten ruokastrategiaryhmä on esittänyt ruoka-asioiden ja ruokapolitiikan uudenlaista organisointia valtionhallinnossa. Koordinointivastuu ruokasektorin muutosten ennakoinnista ja kokonaisvaltaisesta seurannasta sekä toimenpiteiden sopeuttamisesta muuttuviin olosuhteisiin kuuluu ehdotetuille uusille rakenteille.

Liite:

Ruokastrategian johtoryhmä on kuullut seuraavia asiantuntijoita:

Ryhmänjohtaja Paul **Bradley**, ruokapolitiikkayksikkö, DEFRA, UK
Maatalousneuvos Kirsi **Heinonen**, maa- ja metsätalousministeriö
Tutkimusprofessori Heikki **Hiilamo**, Kela
Toimitusjohtaja Elina **Hiltunen**, What's Next Consulting Oy
Ylitarkastaja Aulikki **Hulmi**, maa- ja metsätalousministeriö
Pääsihteeri Marja **Innanen**, maa- ja metsätalousministeriö
Toimitusjohtaja Ilkka **Kananen**, Huoltovarmuuskeskus
Vararehtori Jukka **Kola**, Helsingin yliopisto
Ylitarkastaja Marjaana **Manninen**, Opetushallitus
Tutkimusjohtaja Johanna **Mäkelä**, Kuluttajatutkimuskeskus
Professori Jyrki **Niemi**, MTT Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus
Tutkimusjohtaja Perttu **Pyykkönen**, PTT Pellervon Taloustutkimus
Eläinlääkäri Sara **Syyrakki**, konsultti

Muistiinpanoja:

